

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

ADLİ PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ADLİ PSİKOLOJİ ALANINDA ÇALIŞAN PSİKOLOGLARIN
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE EMPATİ
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

GÜL GİZEM SAVAŞAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. FERİDE GÖKBEN HIZLI SAYAR

İstanbul, 2020

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ

BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

ADLİ PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ADLİ PSİKOLOJİ ALANINDA ÇALIŞAN PSİKOLOGLARIN
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE EMPATİ
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

GÜL GİZEM SAVAŞAN (174501003)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. FERİDE GÖKBEN HIZLI SAYAR

İstanbul, 2020

T.C.
ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI
BAĞIMLILIK VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 174501003
Öğrenci Adı Soyadı	: Gül Gizem Savasan
Anabilim Dalı	: Adli Psikoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Gökben Hızlı Sayar
Tezin Başlığı	: Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişki

Toplantı Tarihi	: 7.2.2020	Saati	: 14:00
-----------------	------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : Geldi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

- Yapılan savunma sınavında adayın tez çalışması başarılı bulunarak **KABUL** edilmesine,
 Yapılan savunma sınavı sonunda tez çalışmasının **DÜZELTİLMESİNE**, düzeltme için adaya ..... ay **EK SÜRE** verilmesine (en fazla 3 ay)
 Yapılan savunma sınavının sonunda tezin **REDDEDİLMESİNE**
 OY BİRLİĞİ OY ÇOKLUĞU

İle karar verilmiştir.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi Değişti

Tezin Yeni Başlığı : Değişmedi

Öğrenci Savunmaya : Gelmedi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki karar,

OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	Doç. Dr. Cemal Onur Nayan	
Danışman Üye	Doç. Dr. Gökben Hızlı Sayar	
Üye	Doç. Dr. Ürün Özer	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Erkal Erincin	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Ünübal	

(Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları gerekir.)

Sayı No :

Tarih : 10./02/2020

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen ve Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisinin Tez Savunma Sınav Tutanağı ve eklerinin Enstitü Yönetim Kurulunda görüşülmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

D. A. C. M. A. C. E. N. T. Ü. B. E. N. İ. T. Ü. S. Ü.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ETİK KURUL ONAYI

 www.uskudar.edu.tr
Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

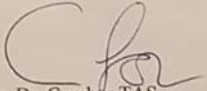
T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342/ 2019-658 27/12/2019

Sayın Doç.Dr.Feride Gökben HIZLI SAYAR
(Gül Gizem SAVAŞAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 27/12/2019 tarihinde yapılan 12 no.lu toplantısında "Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhur TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıklarını, her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih 07/02/2020

Gül Gizem SAVAŞAN

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Adli Psikoloji yüksek lisans öğrencisi
Gül Gizem SAVAŞAN tarafından kaleme alınmıştır. Evrensel nitelikteki bu araştırmada,
katılımcıların kişisel bilgileri gizli kalmıştır.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

TEŞEKKÜR SUNUMU

Desteklerinden dolayı tez danışmanım sayın Doç. Dr. Feride Gökben HIZLI
SAYAR'a ve değerli aileme teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ADLİ PSİKOLOJİ ALANINDA ÇALIŞAN PSİKOLOGLARIN PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE EMPATİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Psikolojik iyi oluş ile empati arasındaki ilişki, bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Olumsuz koşullarda bile yüksek psikolojik iyi oluş düzeyi sergilemek mümkündür. Psikolojik iyi oluş seviyelerinin ise empati düzeyleri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Psikologlar ve hukuk sistemi arasındaki ilk etkileşim, 1900'lerin başından başlayarak güncel yaşamdaki yerini almıştır. Bu süreç, özellikle hüküm giyen bireylerin ruh sağlığı açısından büyük önem teşkil etmiştir. Adli psikologların oluşturduğu hükümlü psikolojisi ile ilgili içerikler, empatinin oluşmasına ortam hazırlamamaktaydı.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması için 80 kişiye online anket yolu ile ulaşılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İyi Oluş, Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ve İş Tatmini Ölçeği uygulanmış ve literatüre katkı sağlama amacıyla güncel veriler oluşturulmuştur.

23-50 yaş aralığında toplam 80 kişi dahil olduğu bu araştırmanın sonucunda, adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları, adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları, adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere ek olarak, adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek bulunmuştur. Yine bulgulardan elde edilen bilgilere göre adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında ilişki bulunmamıştır ve son olarak katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları arttıkça İş Tatmini Ölçeği tüm Alt Boyutları puanlarının da arttığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adli Psikoloji, Psikolojik İyi Oluş, Empati.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND EMPATHY LEVELS OF PSYCHOLOGISTS WHO WORK IN FORENSIC PSYCHOLOGY

The relationship between psychological well-being and empathy is the subject of scientific research. It is possible to exhibit a high level of psychological well-being, even in adverse conditions. Psychological well-being levels are thought to be related to empathy levels.

The first interaction between psychologists and the legal system has taken its place in contemporary life from the early 1900s onwards. This process was especially important for mental health of convicted individuals. The content of the convict psychology created by forensic psychologists did not create an environment for empathy.

In order to implement the data collection tools used in the research, 80 people were reached via online survey. Personal Information Form, Psychological Well-being, Empathy Level Determination Scale and Job Satisfaction Scale were applied and current data were created to contribute to the literature.

As a result of this study, in which a total of 80 people between the ages of 23-50 were included, the scores of participants in the field of forensic psychology were significantly higher than those who did not work in the field of forensic psychology, and that of the participants who did not work in the field of forensic psychology. It was found that the participants working in the field of forensic psychology were significantly higher than the other scores. In addition to these data, psychological well-being levels of psychologists working in the field of forensic psychology were found high.

Key Words: Forensic Psychology, Psychological Well-being, Empathy.

KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

DSM-V :Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental
Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı)

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

min : Minimum Değer

maks : Maksimum Değer

α : Alfa

n : Frekans

% : Yüzde

$\bar{x}$: Aritmetik Ortalama

F : F Değeri

H : Hipotez

r : Pearson Korelasyon Katsayısı

t : t değeri

p : Anlamlılık değeri

$\pm$: Artı Eksi

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	ii
ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR ve SEMBOLLER LİSTESİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM CÜMLESİ	
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	
1.3. SINIRLILIKLAR	
1.4. SAYILTIAR	
İKİNCİ BÖLÜM	4
LİTERATÜR TARAMASI	5
2.1. ETİMOLOJİK VE TARİHİ ALT YAPI	
2.2. PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ	
2.2.1. Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologlarda Psikolojik İyi Oluş	
2.2.1. Psikolojik İyi Oluş ile İş Tatmini Arasındaki İlişki	
2.3. EMPATİ	
2.3.1. Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologlarda Empati	
2.3.2. Empati ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki	

2.4. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.4.1. Adli Psikoloji Teorileri

2.4.2. Psikolojik İyi Oluş Teorileri

2.4.3. Empati Teorileri

2.4.4. İş Tatmini Teorileri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....23

YÖNTEM.....23

3.1. Araştırma Modeli

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

3.3. Uygulama

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

3.5. Veri toplama araçları

3.5.1. Kişisel bilgi formu

3.5.2. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

3.5.3. Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği

3.5.4. Minnesota İş Tatmin Anketi

3.6. Araştırmanın sınırlılıkları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....28

BULGULAR.....28

BEŞİNCİ BÖLÜM.....32

TARTIŞMA 33

ALTINCI BÖLÜM.....38

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

SONUÇ	38
6.1. Öneriler	
KAYNAKÇA	43
EKLER	65

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerine İlişkin Dağılımı (S 27)

Tablo 2. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş, Empati Düzeyi Belirleme ve İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Durumlarına Göre Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları (S 28)

Tablo 3. Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları (S 30)

Tablo 4. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları (S 30)

Tablo 5. Katılımcıların İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları (S 31)

Tablo 6. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanları ile Empati Düzeyi Belirleme ve İş Tatmini Ölçekleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları (S 32)

Tablo 7. Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanları ile İş Tatmini Ölçek Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları (S 33)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Psikolojik iyi oluş ile empati arasındaki ilişki, bilimsel araştırmalar için konu olabilmektedir. Olumsuz koşullarda bile yüksek refah düzeyini tecrübe etmeye yönelik bir kişilik özelliği eğilimi söz konusu olabilmektedir. Bu eğilim ise sıklıkla empati ile birlikte anılmaktadır. Psikologlar, empati aracılığıyla hizmet sağlama konusunda uzun bir geleneğe sahiptir ve bu gelenek, psikologların psikolojik iyi oluş seviyeleriyle orantılı olabilmektedir (Bartol ve Bartol, 2006).

Psikologlar ve hukuk sistemi arasındaki ilk etkileşim, 1900'lerin başından başlayarak güncel yaşamdaki yerini almıştır. Bu süreç, özellikle hüküm giyen bireylerin ruh sağlığı açısından büyük önem teşkil etmiştir (Weiner ve Hess, 2006). Psikologların cezaevi adaletine ve hukuk sistemine hizmet sağlayan diğer erken faaliyetleri, kolluk personelinin psiko-mantıksal uygunluk testlerini ve suçluların yargılama öncesi değerlendirmelerini içermektedir. Bu içerikler, empatinin oluşmasına ortam hazırlamamaktaydı. Bu sebeple adli alanda görev yapan psikologların empatisinde belirleyici rol oynayan etkenin psikolojik iyi oluş olduğu fikrine varıldı (Bartol ve Bartol, 2006).

Örgütsel araştırmalarda psikolojik iyi oluşun iş memnuniyeti ile arasındaki ilişkilere değinilmekte ve bu iki olgunun birbirini etkilediği üzerinde durulmaktadır (Kornhauser ve Sharp, 1932). Değinilen bu ilişki, birçok işletmede ve birçok meslekte geçerlidir (Diener, 1984). Her ne kadar ki iş tatmini, birçok farklı şekilde faaliyete geçirilmiş olsa da genellikle bir tutum olarak kabul edilmektedir (Weiss & Cropanzano, 1996). Daha spesifik olarak bu tutum, iş memnuniyetinin kısmen kişinin ne hissettiğine ve kısmen de kişinin ne düşündüğüne dayandığını göstermektedir. Brief'e (1998) göre, şirket ya da kurum içindeki iş doyumunun sağlanabilmesi için iyi bir psikolojik iyi oluş seviyesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu seviye,

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

bireyin iş tatmini olumlu yönde etkileyen bir durum olarak kabul edilmektedir (Brief, 1998: 86).

Bu çalışma, adli psikologların empati ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye değinirken sosyodemografik verilere de yönelerek sonuca varmaktadır. Ayrıca araştırmada, başkalarına karşı empati ilişkisinden kaçınma ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye değinilirken adli alanda çalışan psikologları incelenmektedir. Psikolojik iyi oluşun iş hayatındaki önemine de değinen tezde, iş doyumuna da yer verilerek literatüre yeni bir araştırma konusu sunulmaktadır. Sunulan konuda, sadece empati ve psikolojik iyi oluş ilişkisine değil, aynı zamanda bu tutumların, adli alanda çalışan psikologlara olan etkisi de verilmektedir.

1.1. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın problem cümlesi “Adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile empati düzeyleri arasında ilişki bulunmakta mıdır?” şeklindedir. Problem cümlesinden esinlenilerek oluşturulmuş araştırma hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1. Adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksektir.

H1.1. Adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri düşüktür.

H2. Adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında ilişki bulunmaktadır.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

H2.1. Adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında ilişki bulunmamaktadır.

H3. Psikolojik iyi oluş düzeyi arttıkça iş tatmini de artmaktadır.

H3.1. Psikolojik iyi oluş düzeyi arttıkça iş tatmini artmamaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla yapılan araştırma, adli psikoloji alanında bazı veriler elde edilmesine aracı olmaktadır. Veriler elde edilirken iş doyumuna da atıfta bulunan bu araştırmada, iş tatminini etkileyen unsurlar üzerinde durularak özellikle psikolojik iyi oluşun iş doyumunu üzerindeki etkisine değinildi. Araştırma, adli psikoloji literatürüne sağlayacağı destekten ötürü önem taşımaktadır.

1.3. SINIRLILIKLAR

- Bu araştırma adli psikoloji alanında çalışan ve çalışmayan psikologlardan elde edilen verilerle sınırlı kalmıştır.
- Araştırmada psikologların psikolojik iyi oluş ve empati seviyelerine yönelik bilgiler kullanılan ölçeklerin nitelikleri ile sınırlı kalmıştır.
- Bireylerin alt yaş sınırı, 18 olarak belirlenmiştir.

1.4. SAYILTILAR

- Araştırma kapsamında toplanan veriler için sorulan soruların katılımcılar tarafından içtenlikle ve nesnel olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.
- Araştırma örnekleminin evreni gerekli sınırlar içerisinde temsil ettiği varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

Bireylerde empati ve psikolojik iyi oluş arasında ilişki bulunmaktadır. Bu iki olgu, birbiriyle etkileşim halinde olduğu için pek çok süreçte etkisini göstermektedir (Vinayak ve Judge, 2018). Empati ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki, özellikle psikologlar açısından önem taşımaktadır. Zira, adli psikoloji alanında çalışan ya da adli psikoloji alanında çalışmayan psikologlar, empatiye ihtiyaç duymaktadır (Mashonok, 2016).

Yapılan uluslararası araştırmalarda psikolojik iyi oluşun, empati seviyesi ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Empati düzeyinin artmasıyla birlikte, psikolojik refah göstergelerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Empati, normal sosyal işlevselliğin merkezi bir bileşenidir ve psikolojik refahı arttırmak için bir temel sağlamaktadır. Ancak tersi durumların da varlığı kabul edilmektedir (Musick ve Wilson, 2003; Shanafelt ve ark., 2005; Vinh-Long ve ark., 2019).

Farklı toplumlarda psikolojik iyi olma ve empati arasındaki ilişki üzerine çalışmalar yapılmıştır (Cheng & Chan, 2005; Hogan, 1969; Ickes, 2003). Goldenfeld ve arkadaşları (2005), bu iki maddenin beyinde rekabet edip etmediğini incelemek için empati katsayısı ve sistemleştirici katsayıdan bazı verileri analiz etmiş ve gerçekten birbirlerine tepki verdiklerini bildirmişlerdir (Goldenfeld ve ark., 2005; Akt. Khajeh ve ark., 2014).

Montag ve arkadaşlarına göre empati, başkalarının duygularını düşünerek hareket edilmesiyle oluşan bir kavramdır (Montag ve ark., 2008). Diğer bir deyişle empati, başkalarının duygularını hissetme ve kendi bakış açısından anlama yeteneğidir. Araştırmalar sonucunda empatinin, psikolojik iyi oluş düzeyleri ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (O'Conner ve ark., 2015). Figley (1995), Jones ve arkadaşları (2000), Batson ve arkadaşları (2004), Prinz (2011), Bloom (2013), aşırı empati duygularının da psikolojik iyi oluşu olumsuz etkileyeceğini vurgulamaktadır. Bu tür iddialar nedeniyle (Figley, 1995; Jones ve ark., 2000; Batson ve ark., 2004; Prinz, 2011; Bloom, 2013) araştırmacılar, olumlu ve olumsuz empati arasında ayırım yapmaya başladılar (Morelli ve ark., 2015; Akt. Vinayak ve Judge, 2018).

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Empati, hem duygusal hem de bilişsel bileşenleri içeren çok boyutlu bir kavramdır (Davis, 1983). Empatinin duygusal bileşeni, duyguları başkalarıyla paylaşmakla ilişkilidir; bilişsel bileşen ise başkalarının bakış açısını anlamakla ilişkilidir (Decety ve Lamm, 2006, 2009). Perspektif almanın empatinin duygusal bileşenini temsil ettiği düşünülmektedir (Dziobek ve ark., 2008). Empatinin psikolojik iyi oluşla da yakından ilişkili olduğu bildirilmektedir (Shanafelt ve ark., 2005; Thomas, ve ark., 2007; Wei ve ark., 2011; Manczak ve ark., 2015; Boyraz ve Waits, 2015).

Yerel çalışmalarda empati, farklı özellikleriyle açıklanmaktadır. Örneğin Özcan'a göre empati, yardım edici ilişkinin en temel bileşenlerindedir (Özcan, 1996). Pala'ya (2008) göre empati, kişinin bir iletişim esnasında, kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakarak duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya çalışması ve duyarlı bir yaklaşım içinde olması anlamına gelmektedir (Pala, 2008).

Refahın tanımı çalışmalara göre değişmektedir (Ryan ve Deci, 2001); bununla birlikte, psikolojik iyi oluşun uluslararası alanda en yaygın kabul gören tanımlarından biri Ryff'a aittir. Ryff'e göre psikolojik iyi oluş, "kişinin gerçek potansiyelinin gerçekleşmesini temsil eden mükemmellik arayışı" olarak kabul edilmektedir (Ryff, 1995). Ayrıca, psikolojik iyi olma ruh sağlığı (Jovanović, 2015) ve yaşam kalitesi (Singh ve Junnarkar, 2015) ile olumlu ilişkilidir. Örneğin, empatik kaygının yaşam kalitesi ile olumlu ilişkili olduğu gösterilmiştir (Thomas ve ark., 2007; Zaki ve Ochsner, 2012).

Empati, başkalarının kendileri ve başkaları arasında kafa karışıklığı olmadan neler hissettiğini deneyimleme ve anlama yeteneği olduğundan (Decety ve Lamm, 2006), olgu, psikolojik iyi oluşu da etkilemektedir. Kişisel sıkıntı, duygusal durum veya ilkel empati ile yakından ilişkili olduğu için (Hatfield ve ark., 2009), kişisel sıkıntı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki de önem teşkil etmektedir (Ryff, 1989).

İş tatmini ya da iş doyumunu, çalışanın bireysel yönlerine veya niteliklerine bakılmadan işinden memnun olup olmadığını belirleyen bir ölçüttür (Spector, 1997). İş tatmini bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenlerle ölçülebilmektedir (Hulin ve Judge, 2003). Örgütsel araştırmalarda en yaygın kullanılan tanımlardan biri, iş doyumunu "kişinin iş deneyimlerinin değerlendirilmesinden kaynaklanan pozitif duygusal bir durum" olarak tanımlayan Locke'dir

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

(Locke, 1967). Spector (1997), bu doyumun çalışanın işi sevmesiyle oluşacağını vurgulayarak doyumunu etkileyebilecek 14 ortak yönü listelemiştir. Bu liste şu şekildedir:

- Takdir
- İletişim
- İş arkadaşları
- Yan haklar
- İş koşulları
- İşin doğası
- Organizasyon
- Kişisel gelişim
- Politikalar
- Prosedürler
- Promosyon fırsatları
- Tanıma
- Güvenlik
- Denetim (Spector, 1997).

Yerel olarak yürütülen bir çalışmada Avşaroğlu ve arkadaşları (2005), öğretmenler üzerinden bir araştırma sundular. Bu araştırmaya göre, öğretmenlerin iş doyumunu puanları ile duygusal tükenmişlik süblimasyonları arasında negatif anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Avşaroğlu ve ark., 2005).

Bir diğer yerel çalışma ise İşcan ve Sayım (2010) tarafından sunulmuştur. Bu çalışma farklı olarak örgütsel adalet, güven ve iş tatmini arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda ise örgütsel adalet, güven ve iş tatmini arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu kanıtlanmıştır (İşcan ve Sayım, 2010).

Son olarak adli psikoloji, psikolojik bilgi ve yöntemlerin hukuki sorulara ya da sorunlara uygulanması anlamına gelmektedir. Adli psikoloji, özellikle bilirkişi tanık ifadesi, ilgili yargılama hususları, hakimler, avukatlar ve diğer hukukçularla etkili bir şekilde iletişim

kurabilmek için gerekli bir alandır. Uluslararası araştırmalarda bulunan Nietzel'e (1986) göre birçok adli psikolog, psikoloji alanındaki bilgilerini, hukuksal jargona dökerek konuşabilme potansiyeline sahiptir (Nietzel, 1986).

Erden ve Ergin (2017)'in adli psikoloji üzerine yürüttükleri yerel çalışmada, adli psikolojideki değerlendirme süreçleri araştırılmıştır. Bu bağlamda, adli değerlendirme ve klinik değerlendirme arasındaki farklılıklara değinilerek adli psikolojinin psikolojinin yanı sıra hukuki söylemleri de barındırdığına dikkat çekilmiştir (Erden ve Ergin, 2017).

2.1. ETİMOLOJİK VE TARİHİ ALT YAPI

Arapçadaki “adli” kelimesinden gelen “adli” sözcüğü, “adaletle ilgili” anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Fransızcadaki “psychologie” sözcüğü ise ruh bilimi, ruhiyat; bir grubu, bir bireyi belirleyen hareket etme, düşünme, duygulanma biçimlerinin bütünü: Toplum psikolojisi; ruhsal ve herhangi bir edebiyat ürününde, kişilerin kişiliklerini belirleyen duyuş, düşünüş, davranış biçimi anlamlarına gelmektedir (TDK, 2020). Adli psikoloji, hem psikolojinin hem de adli bilimlerin bir alt dalı olarak açıklanmaktadır (Akdaş ve Oral, 2006).

Cezai ruhsal bozukluklarla ilgili ilk referanslardan bazıları, orijinal Roma yasalarında bulunabilmektedir. Bu Roma yasası, ruhsal bozuklukların kendi başına bir ceza olduğunu ileri sürdü ve bu nedenle yasa, cezai deliliğe karşı hoşgörü kullanımını savundu (All about forensic psychology, 2014). Adli psikolojinin daha yakın tarihi, Columbia Üniversitesi'nden J. McKeen Cattell, tanıklık psikolojisi üzerine ilk psikolojik deneyi gerçekleştirdiğinde (1893) başladı (Bartol ve Bartol, 2012). Adli psikoloji, Amerikan Psikoloji Derneği (2001) tarafından bir uzmanlık olarak kabul edildi (Bartol & Bartol, 2012). Bu durum 2008 yılında APA tarafından yeniden onaylandı.

Adli psikolojinin tartışılacak ilk özel yönü, psikolog William Marston'un Adli Psikoloji alanına girmesidir. William Moulton Marston, Charles Moulton kalem adı altında yazan ve ünlü çizgi roman kahramanı Wonder Woman'ı yaratan Amerikalı bir psikolog, mucit

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ve çizgi roman yazarıydı (Bunn, 1997) ve 1922'de ilk kez Harvard Üniversitesi'nden hukuk psikolojisi profesörü olarak ataması yapılan kişi oldu (Bartol ve Bartol, 1999).

1917'de Radcliffe Üniversitesi'nde psikolojide laboratuvar asistanı olarak çalışırken Marston “modern poligrafın temeli haline gelen sistolik kan basıncı ve yalan arasında önemli bir korelasyon” keşfetti (Bartol & Bartol, 1999, s.11). Daha sonra, 1923'te Marston, federal mahkemelerde bilirkişi ifadesinin kabulü için orijinal standardı belirledi (Bartol ve Bartol, 1999, s.11)

Augustus Larson (Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi, 2003), yalan tespitinin ilerletilmesinde sürekli çalışma, Marston'ın adli psikoloji alanına tek büyük katkısı değildi. William Marston, ceza adaleti sistemi tarafından davalarda uzman bir tanık olarak kullanılan ilk adli psikoloji danışmanlarından biri olarak kabul edildi (Bartol & Bartol, 1999).

Yaşamı boyunca Marston, Britannica'nın (Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi, 2003) 1929 baskısında toplam dokuz kitap, yirmi dergi makalesi ve üç makale yazdı. En popüler eserlerinden biri, 1928'de yazdığı ve DISC Teorisi olarak adlandırdığı olgu hakkında büyük ayrıntıya giren bir kitap olan “Normal İnsanların Duyguları” idi (Bunn, 1997).

Bu teorinin ana bileşenleri şunlardır:

- Hakimiyet, karşıt bir ortamda etkinlik üretir
- Tümevarım, uygun bir ortamda aktivite üretir
- Gönderme, uygun bir ortamda pasiflik üretir
- Uyum, karşıt bir ortamda pasiflik üretir (Bunn, 1997).

Marston daha sonra Esquire, Family Circle ve Look gibi çeşitli popüler dergiler için yazmaya devam etti (Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi, 2003). Daha sonra Life ve Saturday Evening Post gibi birçok popüler dergide yayınlanan jilet bıçakları için bir reklam

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

yayınlamaya devam etti (Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi, 2003). Sonunda Marston, ilk olarak 1941'de çizgi romanlarda ortaya çıkan Wonder Woman olarak bildiğimiz süper kahramanı ürettiği D.C. Comics'te çalışmaya devam etti (Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi, 2003).

Marston'un yazdığı çizgi roman Wonder Woman, 2017 yılında beyaz perdeye uyarlanarak Gal Gadot başrolüyle izleyicilere sunuldu. Filmde dikkat çeken önemli bir unsur, Wonder Woman'ın kötülüğe karşı savaş açmış bir Amazon savaşçısı olmasıydı. Ayrıca film içerisinde Amazon kadınlarının güçlü yanlarının verilmesinin yanı sıra, güçlü kadın kahramanlara da değinilmiş olması yine Marston'un mahirliğini ve kadın hükümlüler üzerinde yaptığı araştırmaların başarısı olarak değerlendirilebilmektedir (IMDb, 2017).

Adli psikolojinin ikinci özel yönü, psikolog Albert Von Schrenck Notzing'in ilk kaydedilmiş örneğidir. Bu örnekte Von Schrenck-Notzing, 1896'da üç kadını öldürmekle suçlanan bir adamın duruşmasında bilirkişi olarak tanıklık etmiştir. Albert Von Schrenck-Notzing Alman bir doktor, psikiyatrist, tanınmış bir psişik araştırmacı ve seksologdu (Tymn, 2011). Von Schrenck-Notzing, zamanının büyük bir kısmını telepatinin paranormal konularını, bir aracı olmayı ve hipnotizmayı incelemeye ayırdı (Tymn, 2011).

1896'da Albert Von Schrenck-Notzing, Almanya'nın Münih kentindeki bir duruşmada uzman tanıklığı sunan ilk psikiyatrist olduğunu iddia etti. Duruşma, üç kadını öldürmekle suçlanan bir adamlaydı ve Von Schrenck-Notzing, “mahkemenin karar vermesine yardımcı olmak için tanıklığı yanlışı hale getirebilecek koşullar hakkında psikolojik araştırma” kullandı (Walker & Shapiro, 2003, s.3).

Tanık ifadesi, “duruşma öncesi tanıtım ve bir kişinin daha sonraki anıları üzerindeki etkisi” (Walker & Shapiro, 2003, s. 3) ile sunuldu (Farhat, 2014). Von Schrenck-Notzing psikolojik araştırma kullanarak bu fikrini destekledi (Farhat, 2014). Bu olayların her biri, adli psikolojinin gelişen alanına farklı şekillerde katkıda bulunmuştur. William Moulton Marston'un adli psikoloji alanına gelişi insanlığa üniversite düzeyinde yasal psikolojinin tanıtılmasını ve günümüz poligrafının ana bileşenlerinden biri olan sistolik kan basıncı ve yalan arasındaki korelasyonun keşfini kazandırmıştı.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Albert Von Schrenck-Notzing tarihi delilleri de alanın gelişmesine ortam hazırlamıştır. Adli psikolojinin gelişen alanına katkısı olarak Albert Von Schrenck-Notzing, 1896'da üç kadını öldürmekle suçlanan bir adamın duruşmasında bilirkişi olarak tanıklık eden ilk psikolog örneğiydi (Walker ve Shapiro, 2003: s.3; Farhat, 2014).

Türkçe kökenli “iyi olmak” deyimini, hastalıktan kurtulmak, iyileşmek; yerinde olmak ve uygun gelmek anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Fransızcadaki “psychologique” kelimesinden gelen “psikolojik” sözcüğü ise ruh bilimsel ve ruhsal anlamlarına gelmektedir (TDK, 2020). Bu sözcüklerin birleşerek oluşturduğu “psikolojik iyi oluş ise yaşamda karşı karşıya kalınan varoluşsal meydan okumaları yönetme olarak tanımlanmıştır (Keyes ve ark., 2002; Telef, 2013).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (1948) sağlığı sadece hastalığın değil, aynı zamanda bireylerin psikososyal refahı olarak tanımlaması üzerine “psikolojik iyi oluş” tarihteki yerini almıştır (WHO, 1948). Tıp pratisyenleri güncel olarak hem hastaların tıbbi durumlarına hem de öznel memnuniyetlerine ve sosyal rollere aktif katılımlarına vurgu yapmaktadır. Bu endişe alanlarına yaşam kalitesi denmektedir (Najman ve Levin, 1981).

Öznel yaşam kalitesi hastalıklarla tanımlanmıştır (Schuessler ve Fisher, 1985; Miettinen, 1987; Fava ve Magnani, 1988; Siegrist ve Junge, 1989; 1990). Örneğin, bu unsur, kişinin öznel bir yargı olarak fiziksel sağlığını içerebilmektedir (Haefner ve Kirscht, 1970). Akıl sağlığı araştırmalarında bu olgu, psikolojik refahın sadece akıl hastalığının yokluğu olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca, Keyes, Shmotkin ve Ryff (2002) psikolojik refahın özdeş değil, öznel yaşam kalitesi (memnuniyet) ile ilişkili olduğunu bildirerek psikolojik iyi oluşun tarihi açıklamalarını yapmıştır (Keyes ve ark., 2002).

Fransızcadaki “empathie” kelimesinden gelen “empati” sözcüğü, duygudaşlık anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Empati, psikoloji ve psikanaliz alanlarında uzun bir geçmişe sahiptir. 1873 yılında Robert Vischer tarafından ortaya atılan empati terimi, orijinal olarak insan hissinin doğal dünyaya yansımaları belirlemektedir (Vischer, 1873). Freud'un (1905) geliştirdiği empati kavramı, (1905) bireyin kendisini başkalarının yerine koymasını sağlamasını işaret etmekteydi (Freud, 1905). Aslında bu kavram, insanlık tarihinin en eski dönemlerine kadar dayanmaktaydı (Pigman, 1995).

2.2. PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ

Bireylerin psikolojik sağlığını referans alan psikolojik iyi oluş, olumlu işleyişin iki temel anlayışı tarafından yönlendirilmektedir. Bradburn'un (1969) seminal çalışmasına kadar izlenebilir olan bir formülasyon, pozitif ve negatif etki arasında ayırım yapmış ve mutluluğu ikisi arasındaki denge olarak ayırt etmiştir. Refahın bu erken operasyonelleştirilmesi üzerine inşa edilmiş kavramsal ve metodolojik iyileştirmeler de kavramın gelişmesine katkıda bulunmuştur. Örneğin bu durum, pozitif ve negatif etkinin varsayılan bağımsızlığına meydan okunmuş ve etkilenmenin yoğunluğu ve sıklığı arasında ayırım yapılmamasıyla ilişkilendirilmiştir (Diener ve ark., 1985).

Pozitif ve negatif etkinin sıklığı negatif korelasyon gösterirken yoğunluk korelasyonları genellikle pozitifdir. Bu çelişkili ilişkilerin olumlu ve olumsuz etki arasındaki ilişkiyi bastırıldığı belirlenmiştir (Diener ve Larsen, 1993; Diener ve ark., 1991). Diğer girişimler, ölçüm konularına odaklanmış, olumlu ve olumsuz etkinin daha geçerli ve güvenilir göstergeleri hakkında bilgiler vermiş (Watson ve ark., 1988) ve ölçüm hatasının pozitif ve negatif etkinin iki kutupluluğunu gizlediğini ortaya koymuştur (Green ve ark., 2003).

Sosyologlar arasında önem kazanan ikinci ana kavram, yaşam memnuniyetini refahın temel göstergesi olarak vurgulamaktadır. Bilişsel bir bileşen olarak bakıldığında, yaşam doyumunun mutluluğu, olumlu işleyişin daha duygusal boyutunu tamamladığı görülmüştür (Andrews ve McKennell, 1980; Andrews ve Withey, 1976; Bryant ve Veroff, 1982; Campbell ve ark., 1976). Diğer çalışmalar, genel yaşam memnuniyeti ile ilgili küresel sorulara ve iş, gelir, sosyal ilişkiler ve muhit hakkındaki alana özgü sorulara göre refahı ayırtmıştır (Andrews, 1991; Diener, 1984). Bu araştırmalara ilgi sıklıkla sosyal değişime odaklandı. Amerika'daki yaşam kalitesinin bir dönemden diğerine farklı bir anlam ifade edip etmediği ve bildirilen refah düzeylerinin ve ilişkilerinin zaman içinde değişip değişmediği hakkında bilgiler içermedi (Bryant & Veroff, 1982).

Olumlu ve olumsuz etkinin bağımsız boyutlar olarak ortaya çıkması, aslında, başka amaçlar için tasarlanmış bir çalışmadan tesadüfi bir bulgudur. Benzer şekilde yaşam doyum ölçütleri, sağlıklı yaşamın temel anlamlarının açıklanması değil, araştırma bulgularının pratik

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

uygulamaları için bir endişe ile oluşturulmuştur (Sauer ve Warland, 1982). Yaşam kalitesi araştırmaları da açık bir kavramsal çerçeveye dayanmak yerine veriye dayalı olarak tanımlanmıştır (Headey ve ark., 1993).

Gelişim psikolojisinden Erikson'ın (1959) psikososyal aşamaları, Buhler'in (1935) temel yaşam eğilimleri ve Neugarten (1973) kişiliği, yaşam döngüsü boyunca büyümenin devam ettiği yörüngeler olarak sağlığı değiştirir. Klinik psikologlar, Maslow'un (1968) kendini gerçekleştirme anlayışı, Allport'un (1961) olgunluk formülasyonu, Rogers'ın (1961) tam olarak işleyen kişinin tasviri ve Jung'un (1933) bireyselleştirme hesabıyla refah hakkında daha fazla açıklama sunar.

Tipik olarak psikolojik işlevin olumsuz sonunu ayrıntılandıran akıl sağlığı literatürü de pozitif sağlık sergisini içermektedir (Birren ve Renner, 1980; Jahoda, 1958). Pozitif işleyişin bu çoklu çerçevelerinin yakınsaması, çok boyutlu bir refah modeli oluşturmak için teorik temel olarak hizmet etmiştir (Ryff, 1989b, 1995). Pozitif psikolojik işlevin altı farklı bileşeni bulunmaktadır. Bunlar:

- Kendini kabul etmek
- Kişisel gelişim
- Hayatın amacı
- Çevreyi yönetme ustalığı
- Özerklik
- Başkalarıyla olumlu ilişkilerdir (Ryff, 1989).

2.2.1. Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologlarda Psikolojik İyi Oluş

Adli alanda çalışan bir psikolog, aşağıdaki alanlarla ilgilenmektedir.

- Ceza psikolojisi
- Sosyal davranış

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Anormal davranış
- Kavramsal psikoloji
- Algı
- İlaçlar ve psikofarmakoloji
- Yasa

Yukarıda bahsi geçen her alandaki başarı, psikolojik iyi oluş ile ilişkilendirilebilir. Adli psikologlar aşağıdaki topluluklarla özel olarak ilgilenmektedir.

- kronik zorlukları olanlar
- davranışlarının bir sonucu olarak suç işleme riski olanlar
- aile üyeleri
- kurbanlar
- suçtan etkilenen halk

Bu maddeler, genellikle yetişkinler için geçerli olmakla birlikte, bazı uzman adli psikologlar genç suçlularla ve gençlik adalet sistemi içinde çalışmaktadır. Her iki çalışma grubunda da psikolojik iyi oluş önemli bir etkidir (Health Careers, 2020; Very Well Mind, 2020).

2.2.2. Psikolojik İyi Oluş ile İş Tatmini Arasındaki İlişki

İnsan ilgisinin en kalıcı konularından biri, refah veya mutluluk arayışı gibi görünmektedir (Russell, 1930). Genel olarak bakıldığında, araştırmacılar mutluluk terimini kullandıklarında, genellikle bir bireyin psikolojik veya öznel refahına atıfta bulunmaktadır (Diener, 1984; Diener ve ark., 1999). Her ne kadar özdeş yapılar olmasa da, bu terimler genellikle birbirlerinin yerine kullanılırlar (Diener, 1984).

Mutlu-üretken işçi hipotezi, Hawthorne deneylerinden bu yana örgütsel akademisyenleri ilgilendirmiştir (Roethlisberger ve Dickson, 1939). Bu hipoteze göre, "mutlu" işçiler, "mutsuz" çalışanlardan daha yüksek düzeyde işle ilgili performans davranışları göstermektedir (Brief, 1998; Spector, 1997). Genel perspektifte bu hipotez, tipik olarak çalışanların iş doyum puanlarını denetleyici performans puanlarıyla ilişkilendirerek işlevselleştirilmiştir. Böylece, birçok uygulamalı araştırmacı için, iş tatmini ve mutluluk birbiriyle yakından bağlantılı hale gelmiştir (Wright & Doherty, 1998).

Yıllar boyunca, birçok yazar, memnuniyet performans ilişkisi hakkında kapsamlı incelemeler yapmıştır (Brayfield ve Crockett, 1955; Iaffaldano & Muchinsky, 1985; Locke, 1976; Petty ve ark., 1984; Vroom, 1964). Memnuniyet-performans ilişkisinin büyüklüğü hala tartışmalı olsa da birçok örgütsel araştırmacı, mutlu-üretken bir işçi kavramını yönetimine ilgi göstermektedir (Judge ve ark., 1995; Staw, 1986).

2.3. EMPATİ

Empati, bir başkasının düşüncelerinin ve duygularının birey tarafından algılanması durumudur. Empati, insanların daha şefkatli bir şekilde davranmaları için uygun ortamı yaratan bir kavramdır. Empati, bir kişinin bakış açısını veya deneyimini duygusal bir katman olmadan bilişsel olarak anlama yeteneği olan sempatinin aksine bir seyir izlemektedir. Terimler sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da bu olgu, şefkatten ayırt edilmelidir. Şefkat, bir kişinin duygularının ve o kişi adına hareket etme arzusunun sempatik bir anlayışdır (Psychology Today, 2020).

Bireyler arasındaki empatide bireysel farklılıklar bulunmaktadır ve empatinin köreldiği veya tamamen yok olduğu belirli koşullar bulunmaktadır. Son yıllarda sinirbilimciler, yüz ifadeleri ve diğer vücut dili biçimleri yoluyla duygusal sinyalleri görüntüleme, okuma ve taklit etme kapasitesini artırdığına inanılan "ayna nöronları" kavramını geliştirdiler. Ayna nöronların bazen bireylerin duygusal deneyimlerini paylaşmalarına ve başkalarına karşı daha empatik olmalarına yardımcı oldukları söylenmektedir (Psychology Today, 2020).

Martin Hoffman, empatinin gelişimini inceleyen bir psikologtur. Hoffman'a göre herkes empati hissetme yeteneğiyle doğar (Roth-Hanania ve ark., 2011). Şefkat ve sempati, empati ile ilişkili terimlerdir. Tanımlar değişkenlik göstererek empatiyi tanımlama zorluğuna katkıda bulunur. Şefkat genellikle başkalarına ihtiyaç duyduğunda hissettiğimiz bir duygu olarak tanımlanır ve bu da insanları, diğer insanlara yardım etmeye motive eder (Batson, 2009).

Empati, diğer insanların duygusal durumlarını anlamayı içerdiğinden, karakterize edilme şekli, duyguların kendilerinin karakterize edilmesinden kaynaklanır. Örneğin, duygular bedensel duygular ile merkezi olarak karakterize edilirse bir başkasının bedensel duygularını kavramak empatinin merkezinde olmaktadır. Öte yandan, duygular daha merkezi bir şekilde inanç ve arzuların bir kombinasyonu ile karakterize edilirse o zaman bu inanç ve arzuları kavramak empati için daha önemli olmaktadır (Baird ve Nadel, 2010).

2.3.1. Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologlarda Empati

Adli psikologların genellikle değerlendirme ve tedavi oturumlarında empatiyi (sözel olarak ve sözel olmayan şekilde) yansıtılmaları teşvik edilir (Brock ve ark., 2015; Frankel ve ark., 2012). Bu uygulama, klinisyen ve hasta arasında saygıyı, anlayışı ve ilişkiyi teşvik etmeyi gerektirmektedir (Meissner, 1996).

Adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyesi, hüküm giyen hastanın alacağı cezada ya da ceza indiriminde önemli bir etken olmaktadır. Çünkü empati eksikliği, adaletsiz kararları gündeme getirebilmektedir. Jerome Miller bu konu için şu cümleyi kullanmıştır:

"Bir insanın kayıp yolculuğunu alakasız olarak reddetmek olağandışı bir kibir gerektirir."

Başka bir deyişle, empati olmadan, nesnelliğe ilişkin herhangi bir iddia yanıltıcıdır, çünkü bu kararda gerçek bir anlayış bulunmamaktadır (Psychology Today, 2020).

2.3.2. Empati ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki

Sağlık profesyonellerinin tükenmişliği ve psikolojik refahı, profesyonellerin yaşam kalitesini ve hasta bakım kalitesini etkilemeleri açısından önemlidir (Burke ve ark., 2010, Wallace ve ark., 2009). Psikolojik iyi oluş ise bireyin optimal işleyişinin ve yaşam kalitesinin olumlu bir yordayıcısıdır (Ryan ve Deci, 2001). Psikolojik iyi oluş, bireylerin yaşamları hakkında algılanan yaşam doyumu, olumlu duyguların varlığı ve olumsuz duyguların olmaması açısından bilişsel ve duygusal değerlendirmelerini içermektedir (Diener, 1994).

İnsanların işte en iyi şekilde çalışabilmeleri ve yaşam kaliteleri için tükenmişlik ve psikolojik refahın önemi ve ayrıca sağlık uzmanları için hasta sonuçları göz önüne alındığında, tükenmişliği ve psikolojik olarak hangi faktörlerin etkilendiğinin incelenmesi özellikle önemlidir. Önceki araştırmalar, empatinin psikolojik iyi oluş ile ilişkili olduğunu ve bu ilişkinin pozitif yönlü olduğunu ileri sürmüştür (Brazeau ve ark., 2010; Corcoran, 1989).

Güncel olarak araştırmacılar, pozitif empatiyi ölçmenin ötesine geçtiler ve pozitif empatiyi manipüle etmeye başladılar. Örneğin, geçmişte yapılan çalışmalar, bireylerin başkalarının olumlu etkinlik açıklamalarına coşkuyla yanıt vermeleri için eğiterek olumlu empatiyi artırmıştır (Reis ve ark., 2010). Yakın zamanda yapılan bir nörogörüntüleme çalışmasında, araştırmacılar, birbirine bağımlı bir öz-yapıyı hazırladı (yani, kendini başkalarıyla olan ilişkileri açısından görme) ve pozitif empatiyi artırdı (Varnum ve ark., 2014). Benzer şekilde, iç grup (dış gruba karşı) üyeleri olumlu olaylar yaşadıklarında bireyler kendilerini daha mutlu hissettiler ve ödülle ilişkili bölgelerde artan sinirsel aktivite gösterdiler (Cikara ve ark., 2014; Molenberghs ve ark., 2014).

Birçok araştırmacı, pozitif empatiyi manipüle etmesine rağmen, pozitif empatideki bu değişikliklerin empatinin sonraki sosyal davranışlarını nasıl etkilediği belirsizdir. Dolayısıyla, olumlu empati ile bu önemli sonuçlar arasında daha resmi bir nedensel ilişki kurmak için gelecekteki çalışmaların bu ön kanıtlar üzerine inşa edilmesi gerekmektedir (Batson, 2011; Davis ve ark., 1996; Zaki ve Ochsner, 2012). Ego faktörleri bireylere benlik üzerine odaklanabilir ve empatiyi engelleyebilmektedir, bu sebeple adli psikologlar tarafından ego kontrolü sağlanmalıdır, bu sayede yanlış kararların önüne geçilebilmektedir (Watson ve ark., 1984).

2.4. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.4.1. Adli Psikoloji Teorileri

Nietzel (1986) adli psikolojiyi, “psikolojik bilgi ve yöntemlerin hukuki sorulara uygulanması” olarak açıklarken Deniz (2020) bu alanı, hukuk psikolojisi ya da kriminal psikoloji olarak tarif etmektedir. Temel tanıma göre adli psikoloji, adli süreçte klinik psikoloji bakış açısına sahip bir alan olarak tanımlanmaktadır (Deniz, 2020).

Geniş anlamda adli psikoloji, uygulamalı psikolojinin bir alt kümesidir. Birçok ülkede, müfredat ve pratisyenler, bölümün gereksinimlerini değiştirebilmektedir. Örneğin, Birleşik Krallık'ta bir kişi, İngiliz Psikoloji Derneği'ne kayıt olmak için lisansüstü temelini almalıdır. Eğitimci ve teorisyenler, adli psikologların eğitimi, araştırması, eğitimi ve gözetimi ile eğitimle ilgili diğer faaliyetlerde bulunurlar. Araştırmacılar, hipotezleri ampirik olarak test ederler ve psikoloji ve hukukla ilgili araştırmaları uygularlar (Wrightsman ve Fulero, 2005).

Alandaki bazı ünlü teori sahibi psikologlar, yanlış itirafları incelediği için Saul Kassin (Cornett ve Cho, 2019) ve görgü tanığı belleği üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Elizabeth Loftus'u içermektedir. Her iki teori üreticisinin fikirleri sayesinde, adli mahkemelerin yanlış kararlar vermesi büyük ölçüde engellenmiştir (Loftus, 2004).

Adli mahkemelerde sanığın yargılama yetkisine ilişkin bir soru varsa, mahkeme tarafından bireyi incelemek ve değerlendirmek üzere bir adli psikolog atanmaktadır. Kişi gözaltında olabilir veya kefaletle serbest bırakılmış olabilir. Adli değerlendirmeye dayanarak davalının mahkemeye çıkmaya yetkili olup olmadığı mahkemeye tavsiye edilir (Shapiro, 1991) Çoğu zaman, bu, adli bir psikoloğun tavsiyesi üzerine, bireyin yetkin olduğu kabul edilene kadar bir psikiyatrik tedavi tesisine taahhüt edilen bir konudur (Grisso, 1988). ABD Yüksek Mahkemesine getirilen ölüm mahkemesinde Florida mahkumu olan bir dava olan Ford V. Wainwright'ın bir sonucu olarak, adli psikologlar bir mahkumun ölüm cezası davalarında infaz edilme yeterliliğini değerlendirmek üzere görevlendirilmişlerdir (Miller ve Radelet, 1993).

2.4.2. Psikolojik İyi Oluş Teorileri

Robertson'a (2018) göre en temel düzeyde psikolojik iyi oluş, mutluluk veya memnuniyet gibi olumlu zihinsel durumlara atıfta bulunan bir terim olarak tanımlanmaktadır (Robertson, 2018). Yener ve Çankır (2017)'e göre ise bu terim, "pozitif psikolojinin tanımındaki esas unsurlardan bir tanesi olan iyi oluş pozitif psikolojinin belirleyeni olarak görülmektedir. Pozitif psikoloji genel olarak tanımlanırken iyi oluşun artırılması ve bireylerin yaşamlarını anlamlandırması, mutluluk duyması, özdeşleşmesine yönelik yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Yener ve Çankır, 2017).

Psikolojik iyi oluş hakkındaki teoriler, genellikle psikolojik refahın yapısını veya dinamikleri anlamaya odaklanmaktadır. Psikolojik refahın hedonik ve eudaimonik bileşenlere ayrılması ve Carol Ryff'un modeli, psikolojik iyi oluş yapısının yaygın olarak kabul edilen teorileridir (Robertson, 2018).

Psikolojik iyi oluş dinamikleri söz konusu olduğunda, bir dereceye kadar, olgunun nispeten istikrarlı olduğunu ve hem önceki deneyimlerden hem de altta yatan kişiliğin etkileneceğini kabul etmek önem teşkil etmektedir. Stresli deneyimler insanları sonraki ruh hali ve kaygı bozukluklarına yatkın hale getirebilmektedir (Gladstone, Parker ve Mitchell, 2004); ancak öte yandan, aşırı travmatik olaylara maruz kalma, dayanıklılık oluşturmaya ve psikolojik iyi oluş halini korumaya yardımcı olabilmektedir. Örneğin, orta derecede stresli olaylara maruz kalan çocuklar, sonraki stres faktörleriyle daha iyi başa çıkabilmektedir (Khobasa ve Maddi, 1999). Stresli olayların aynı "aşılama" etkisi çalışan yetişkinlerde de gözlenmiştir (Soloman ve ark., 2007).

Başlangıçtaki psikolojik iyi oluş, oldukça istikrarlı olsa da günlük olaylar ve deneyimler de bir etki yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, düşük psikolojik iyi oluş seviyesi, kardiyovasküler hastalık, diyabet ve bağışıklık sistemi sorunları gibi ciddi hastalıklara yol açabilmektedir (Chandola ve ark., 2008).

Özetle, psikolojik iyi oluş teorisi, erken deneyimin ve temeldeki kişiliğin bu olgu için bir platform oluşturduğunu önermektedir, ancak günlük deneyimler iyi bir psikolojik iyi oluş düzeyinin korunmasına yardımcı olabilmekte veya deneyim olumsuzsa seviyeyi düşürmekte ve çeşitli sağlık sorunlarına davetiye çıkarabilmektedir (Robertson, 2018).

2.4.3. Empati Teorileri

Bellet ve Maloney'e (1991) göre empati, başka bir kişinin referans çerçevesi içinde neler yaşadığını anlama veya hissetme kapasitesi, yani kendini başka birinin pozisyonuna yerleştirme kapasitesi anlamına gelmektedir (Bellet ve Maloney, 1991). Kutlu ve arkadaşları (2010) ise bu terimi bir insanın kendisini diğer insanın yerine koyması, onun düşünce ve duygularını doğru olarak algılaması olarak tanımlamıştır (Kutlu ve ark., 2010).

Empati teorileriyle ilgili çeşitli çalışmalar yürütülmüştür (Butler, 2011; Mackie, ve ark., 2008; Manstead ve Fischer, 2001; Parkinson, 2011; Parkinson ve ark., 2012; Smith, 1993; Smith ve ark., 2007; van Kleef, 2009; van Kleef, ve ark., 2011). Empati davranışı odaklı yaklaşımlar, empatinin diğer insanların ilk elden duygularını etkilediğini vurgulamaktadır.

Sosyal değerlendirme teorisi, insanların kendi durumlarını değerlendirmek için başkalarının duygularını kullandıklarını savunmaktadır (Manstead ve Fischer, 2001; Parkinson, 2011; ayrıca bkz. Schachter, 1959). Gruplararası duygu teorisi, insanların grup duygularına uymak için nasıl hissettikleri klişeleri ve grup hedeflerini kişisel hedefler olarak benimsemeleri nedeniyle insanların duygularını değiştirmek için önemli grupların olduğunu savunmaktadır (Mackie ve ark., 2008; ER Smith, 1993; Smith ve ark., 2007).

2.4.4. İş Tatmini Teorileri

Spector (2007) iş tatminini, işçilerin işlerinden memnun olmalarının bir ölçüsü olarak tanımlarken Bingöl (1997) bu terimi, işten elde edilen maddi çıkarlar ile işinin beraberce çalışmaktan zevk aldığı iş arkadaşları ve bir eser meydana getirmenin sağladığı mutluluk olarak tanımlamaktadır (Bingöl, 1997: 270).

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Edwin A. Locke'nın Etkisi Teorisi (1976) en ünlü iş tatmini modelidir. Bu teorinin temel dayanağı, memnuniyetin kişinin bir işte istediği ile bir işte sahip olduğu arasında bir tutarsızlık tarafından belirlendiğidir. Ayrıca, teori, belirli bir çalışma yönüne ne kadar değer verdiğinin, beklentilerin karşılandığı / karşılanmadığı zaman ne kadar tatmin edici / tatminsiz olduğunu ılımlı kıldığını belirtmektedir (Locke, 1976).

Düzenleyici yaklaşım, bireylerin işlerinden memnun olma eğilimlerinde farklılaştıklarını, diğer bir deyişle iş doyumunun bir dereceye kadar bireysel bir özellik olduğunu göstermektedir (Staw ve ark., 1986). Bu yaklaşım, iş doyumunun zamanla, kariyer ve işlerde istikrarlı olma eğiliminde olduğuna dair kanıtlar ışığında iş memnuniyetinin dikkate değer bir açıklaması haline gelmiştir (Staw ve Cohen-Charash, 2005).

Düzenleyici yaklaşımın kapsamını daraltan önemli bir model, 1997 yılında Timothy A. Judge, Edwin A. Locke ve Cathy C. Durham tarafından önerilen Çekirdek Özdeğerlendirme Modeli idi. Bu model, daha yüksek benlik saygısı düzeylerinin yüksek iş memnuniyetine yol açtığını belirtmektedir (Judge ve ark., 1997).

Eşitlik Teorisi, bir kişinin işveren gibi sosyal ilişkiler açısından adaleti nasıl gördüğünü gösterir. Bir kişi, bir girdi / çıktı oranı üretmek için çıktıya kıyasla bir ilişkiden girdi miktarını tanımlamaktadır. Daha sonra bu oranı, eşitlikçi bir ilişkiye sahip olup olmadıklarına karar vermede diğer insanların oranı ile karşılaştırırlar (Adams, 1965; Walster ve Berscheid, 1973).

Tutarsızlık teorisi kavramı, kaygı ve çürütmenin nihai kaynağını açıklamaktır (Higgins, 1999). Sorumluluğunu yerine getirmeyen bir kişi, iyi performans göstermediği için endişe ve pişmanlık duygusunu hisseder. Ayrıca umutlarını ve isteklerini gerçekleştiremedikleri için de çaresizlik hissedeceklerdir. Bu teoriye göre, tüm bireyler belirli bir işlev için yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının ne olduğunu öğreneceklerdir ve eğer bu yükümlülükleri yerine getiremezlerse cezalandırılacaklardır (Higgins, 1987).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan analiz tekniklerinin neler olduğuna dair bilgilerle verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Adli psikoloji alanında çalışan ve adli psikoloji alanında çalışmayan psikologların Psikolojik İyi Oluş, Empati düzeyleri ve İş Tatminin düzeylerinin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bilgilere göre farklılık gösterip göstermediğinin sınındığı bu araştırma nicel verilere dayalı tarama modellerin ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır.

Tarama modelleri genel tarama ve ilişkisel tarama modelleri olmak üzere iki farklı türde olan araştırma modelleridir. Genel tarama modelleri araştırmanın evreni hakkında bir yargıda bulunabilmek için evrenden seçilmiş örneklem gurubu üzerinde yapılan tanımlayıcı çalışmalardır. İlişkisel tarama modelleri ise araştırmada yer alan iki değişken arasında yer alan ilişkiyi tespit etmek amaçlı olabileceği gibi iki değişken arasında karşılaştırma yapmayı amaçlayan çalışmalar olabilir. Tüm tarama modellerinde araştırmacı her şeyi olduğu gibi gözlemler ve raporlar araştırmaya herhangi müdahalede bulunmaz tüm ilişkileri ve mevcut durumları olduğu gibi araştırmayı amaçlamaktadır (Karasar,2005).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırma örneğinin seçilmesinden sonra, eldeki bilgi ve belge çerçevesinde araştırma ile ilgili fikirler oluşturulmaya, örnek grubu oluşturan çalışanlara uygulanacak testin ve soru formlarının düzenlenmesine kadar ayrıntılı çalışmalar yapmak gerekmiştir.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bilgi ve veri toplama yöntemi olarak, anket yöntemiyle adli psikoloji alanında faaliyet gösteren ve adli psikoloji alanında faaliyet göstermeyen psikologlara uygulanmıştır. Anketin uygulandığı örneklem oluşturulurken örnekleme oluşturan bireyler, 80 kişi random olarak seçilmiştir. Ancak adli psikoloji alanında çalışıp çalışmadığı göz önünde bulundurularak örneklem seçilmiştir.

3.3. Uygulama

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması için 80 kişiye online anket yolu ile ulaşılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik İyi Oluş, Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ve İş Tatmini Ölçeği uygulanmıştır. Online anket uygulamasının başında araştırmacının amacı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliğinin teyit edilmesi için katılımcılara, anketleri bir şekilde cevaplandırmalarının önemli olduğu ve bireysel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Ölçeklerin nasıl cevaplandıracağı hakkında bilgi verilmiş ve uygulama yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Anket formu aracılığıyla elde edilen veriler “SPSS for Windows 22.0” programında analiz edilmiştir. Ölçme araçlarının güvenilirliği için güvenilirlik analizi Cronbach Alfa katsayısından yararlanılmıştır. Araştırmada çalışanların demografik özelliklerine ilişkin yüzde frekans tabloları yapılmıştır. İki değişkenin sürekli olması ve değişkenlerin birlikte (ikili olarak) normal dağılım göstermesi durumunda Pearson korelasyon, ikili grupların ortalamaları arasındaki farkı test etmek için bağımsız örneklem grupları için kullanılan t testi, Son olarak ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediklerini test etmek amacı ile (normal dağılım olmama durumunda tek yönlü varyans analize alternatif bir teknik olan Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

3.5. Veri toplama araçları

Araştırmada, Sosyo-demografik değişkenleri belirlemek üzere “Kişisel Bilgi Formu”, “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği”, “Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ve “İş Tatmini Ölçeği” kullanılmıştır.

3.5.1. Kişisel bilgi formu

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, adli psikoloji alanında çalışıp çalışmadıkları, sektörde çalıştıkları süre, olmak üzere 5 sorudan oluşmaktadır.

3.5.2. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Diener ve arkadaşları (2009-2010) tarafından mevcut iyi oluş ölçümlerini tamamlayıcı, sosyo-psikolojik iyi oluşu ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Telef (2011; 2013) tarafından yapılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin maddeleri kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) şeklinde 1–7 arasında cevaplanmaktadır.

Bütün maddeler olumlu şekilde ifade edilmektedir. Puanlar 8 (tüm maddelere kesinlikle katılmıyorum cevabı verilirse) ile 56 (tüm maddelere kesinlikle katılıyorum cevabı verilirse) arasında değişmektedir. Yüksek puan kişinin birçok psikolojik kaynak ve güce sahip olduğunu gösterir. Ölçek, iyi oluşun yönleri ile ilgili ayrı ayrı ölçümler sağlamasa da önemli olduğuna inanılan farklı alanlarda olumlu işlevler ile ilgili genel bir bakış sağlamaktadır (Diener ve arkadaşları, 2010).

3.5.3. Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği, Lawrence ve arkadaşları (2004) tarafından Sosyal Beceriler, Duygusal Tepki ve Bilişsel Empati olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek temelde empatiyi toplumsal anlayış çerçevesinde ölçmeyi hedeflemektedir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen Likert tipi 4 seçenekli ölçek kullanılmıştır (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Kısmen Katılmıyorum, 3=Kısmen Katılıyorum, 4=Kesinlikle Katılıyorum).

Ölçeğin ilk hali 60 maddeden oluşmaktadır. Kaya ve Çolakoğlu (2015) ölçeği dilimize çevirmiş ve çalışmalarına uyarlamıştır. 13 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin faktörleri Bilişsel Empati (4., 9., 11., 12., ve 13. madde), Duygusal Tepki (6., 7., 8. ve 10. madde) ve Sosyal Beceriler (1., 2., 3. ve 5. madde) olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin orijinal hali 4 seçenekli Likert tipi maddelerden oluşmaktadır fakat uyarlama hali 5 seçenekli Likert tipine dönüştürülmüştür.

3.5.4. Minnesota İş Tatmin Anketi

Çalışanların iş tatmin düzeylerin ölçmeye yönelik Weiss ve arkadaşları (1967) tarafından geliştirilen Minnesota İş Tatmin Anketi uygulanmıştır. İş Tatmini ölçeğinde; 1,2,3,4,7,8,9,10,11,15,16,20 nolu maddeler içsel iş tatmini faktörleridir. 5,6,12,13,14,17,18,19 nolu maddeler ise dışsal iş tatmini faktörleridir. İçsel iş tatmini faktörleri, işin kendisinden duyulan memnuniyet duygusunu, dışsal iş tatmini faktörleri ise çalışılan örgüte yönelik tatmini ölçen faktörlerdir.

Ek olarak genel iş tatmini puanı da elde edilmektedir. Ölçek toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipi olup ‘1 Hiç Memnun Değilim’ ve ‘5 Çok Memnunum’ arası puanlanabilmektedir. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 ve en yüksek puan 100’dür. Alınan puan arttıkça iş tatminin de arttığı söylenebilmektedir.

3.6. Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırmada adli psikoloji alanında çalışan psikologlara ulaşmak ve adli psikoloji alanında çalışmayan psikologlara ulaşmak söz konusu olduğu için iki sektörden de eşit oranda katılım olmadığından ötürü araştırma kısıtı oluşmuştur. Örnek boyutu yani faktör analizi oluşturulurken hata payı ve güven seviyeleri de dikkate alınmıştır. Ölçeklerdeki ifadelerin araştırmaya katılanlar tarafından doğru anlaşıldığı, verilen cevapların gerçeği yansıttığı ve herhangi bir baskı altında kalmadan verildiği varsayılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, veri girişi sonucunda elde edilen analizler verilmektedir. Aşağıda yer alan Tablo 1, anket katılımcılarına ait sosyodemografik verileri yansıtmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerine İlişkin Dağılımı (n=80)

Değişkenler	f	%
Cinsiyet durumu	f	%
Kadın	53	66,3
Erkek	27	33,8
Yaş	f	%
23-26	26	32,5
27-30	17	21,3
31-40	29	36,3
41-50	8	10,0
Medeni durum	f	%
Bekar	59	73,8
Evli	21	26,3
Eğitim Durumu		
Lisans	24	30,0
Yüksek Lisans	43	53,8
Doktora ve üzeri	13	16,3
Adli Psikoloji Alanında Çalışıp/Çalışmama Durumu	f	%
Çalışıyor	40	50,0
Çalışmıyor	40	50,0
Sektörde Çalıştıkları Süre	f	%
1 yıl	21	26,3
2 ve 4 yıl arası	33	41,3
5 ve 9 yıl arası	18	22,5
10 ve 15 yıl arası	8	10,0

Örnekleme; 23-50 yaş aralığında toplamda 80 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları $31,02 \pm 6,38$ 'dir.

Tablo 2. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş, Empati Düzeyi Belirleme ve İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Durumlarına Göre Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları

ÖLÇEKLER	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi			
						t	Sd	p	
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği									
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	46,08	7,15	1,13	-,550	78	0,584	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	46,78	3,70	0,58				
Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği									
Bilişsel Empati	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	20,93	1,93	0,30	-1,652	78	0,103	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	21,68	2,13	0,34				
Duygusal Tepki	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	17,98	2,03	0,32	2,554	78	0,013**	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	17,08	0,92	0,14				
Sosyal Beceri	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	15,53	1,75	0,28	-2,850	78	0,006*	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	16,65	1,78	0,28				
İş Tatmini Ölçeği									
İçsel İş Tatmini	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	43,88	8,53	1,35	1,914	78	0,059	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	40,93	4,73	0,75				
Dışsal İş Tatmini	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	27,88	4,38	0,69	1,125	78	0,264	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	26,93	3,06	0,48				
Toplam İş Tatmini	Adli Psikoloji Alanında Çalışıyor	40	71,75	12,25	1,94	1,742	78	0,085	
	Adli Psikoloji Alanında Çalışmıyor	40	67,85	7,11	1,12				

*p< 0.01 **p< 0,05

Katılımcıların Empati Düzey Belirleme Ölçeği “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir $t(78) = 2,554$ *p< 0.05. Adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları ($\bar{x} = 17,98$), adli psikoloji alanında

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

çalışmayan katılımcıların ($\bar{x} = 16,08$) puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ile “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların Empati Düzey Belirleme Ölçeği “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir $t(78) = -2,850 *p < 0.05$. Adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları ($\bar{x} = 16,65$), adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların ($\bar{x} = 15,53$) puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ile “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve İş Tatmini Ölçeği ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
BİLİŞSEL EMPATİ	1 yıl	21	38,12	1,764	3	0,623
	2 ve 4 yıl arası	33	39,85			
	5 ve 9 yıl arası	18	40,08			
	10 ve 15 yıl arası	8	50,38			
Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
DUYGUSAL TEPKİ	1 yıl	21	44,79	2,248	3	0,523
	2 ve 4 yıl arası	33	38,02			
	5 ve 9 yıl arası	18	37,14			
	10 ve 15 yıl arası	8	47,06			
Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
SOSYAL BECERİ	1 yıl	21	34,67	2,544	3	0,467
	2 ve 4 yıl arası	33	40,41			
	5 ve 9 yıl arası	18	44,92			
	10 ve 15 yıl arası	8	46,25			

Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçek	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ	1 yıl	21	40,50	,830	3	0,842
	2 ve 4 yıl arası	33	42,56			
	5 ve 9 yıl arası	18	39,36			
	10 ve 15 yıl arası	8	34,56			

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama Süresi Değişkeninin Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Uygulanan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
İÇSEL İŞ TATMİNİ	1 yıl	21	46,52	4,706	3	0,195
	2 ve 4 yıl arası	33	36,48			
	5 ve 9 yıl arası	18	36,14			
	10 ve 15 yıl arası	8	51,06			
Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
DIŞSAL İŞ TATMİNİ	1 yıl	21	43,45	2,989	3	0,393
	2 ve 4 yıl arası	33	37,38			
	5 ve 9 yıl arası	18	37,89			
	10 ve 15 yıl arası	8	51,50			
Alt Boyutlar	Gruplar	N	Sıralar Ort.	Kaykare	Sd	p
TOPLAM İŞ TATMİNİ	1 yıl	21	46,40	5,441	3	0,142
	2 ve 4 yıl arası	33	35,73			
	5 ve 9 yıl arası	18	36,89			
	10 ve 15 yıl arası	8	52,81			

Katılımcıların İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanları ile Empati Düzeyi Belirleme ve İş Tatmini Ölçekleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği	N	r	p
Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Alt Boyutları			
Bilişsel empati	80	,092	0,415
Duygusal tepki	80	-,083	0,462
Sosyal beceri	80	-,076	0,501
İş Tatmini Ölçeği			
İş Tatmini Ölçeği Alt Boyutları			
İçsel İş Tatmini	80	,490	0,000*
Dışsal İş Tatmini	80	,530	0,000*
Toplam İş Tatmini	80	,536	0,000*

*p<0,000

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile İş Tatmini Ölçeği alt boyutları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Sırasıyla; “İçsel İş Tatmini” r=,490; “Dışsal İş Tatmini” r=,530; “Toplam İş Tatmini” r=,536; p<0,000; başka bir deyişle, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanı arttıkça İş Tatmini Ölçeği tüm Alt Boyutları “puanları da artmaktadır.

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanları ile İş Tatmini Ölçek Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği "Bilişsel Empati"	N	r	p
İş Tatmini Ölçeği Alt Boyutları			
İçsel İş Tatmini	80	-,017	0,879
Dışsal İş Tatmini	80	,190	0,092
Toplam İş Tatmini	80	,059	0,604
Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği "Duygusal Tepki"			
İş Tatmini Ölçeği Alt Boyutları			
İçsel İş Tatmini	80	,203	0,071
Dışsal İş Tatmini	80	,160	0,155
Toplam İş Tatmini	80	,200	0,075
Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği "Sosyal Beceri"			
İş Tatmini Ölçeği Alt Boyutları			
İçsel İş Tatmini	80	,042	0,709
Dışsal İş Tatmini	80	,073	0,520
Toplam İş Tatmini	80	,056	0,619

Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ile İş Tatmini Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bulgular doğrultusunda adli alanda çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeylerinin adli alanda çalışmayan psikologlara göre karşılaştırdığında anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen, adli alanda çalışanların seviyesinin tek başına yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, birinci hipotezin ilk önermesi olan “Adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksektir.” desteklemiştir. Reich ve arkadaşları (2007) da benzer şekilde psikologların psikolojik iyi oluş seviyelerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Reich ve ark., 2007). Bu benzer bulgulara bakarak adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyelerinin yüksekliğinden bahsedilebilir.

Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememesi, ikinci hipotezin ikinci önermesi olan “Adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında ilişki bulunmamaktadır.” cümlesini doğrulamıştır. Bu bulguyla paralel olarak bulunmuş çalışmalar mevcuttur (Miller ve ark., 1996; Carver ve ark., 2010; Smith ve Smith, 2015; Faisal ve Mathai, 2017). Bu benzerlikler, empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasındaki ilişkiyi güçlendirebilir.

Erdem ve Kabasakal (2017) konuyla ilintili olarak bu sonuçları belirtmektedir: “Psikolojik iyi oluşun alt boyutlarından biri olan diğerleriyle olumlu ilişkiler kurma, kişinin diğer insanlarla sıcak, tatmin edici ve güvene dayalı ilişkiler kurmasını, diğer kişilerin iyi oluş halini önemsemesini, empati ve şefkat gösterebilmesini içermektedir (Ryff, 1989b). Diğerleriyle olumlu ilişkiler kurmada yetersiz olan bireyler ise diğer insanlara güvenme ve yakınlık kurma konusunda sıkıntı yaşarlar, kişilerarası ilişkilerinde kendilerini izole ederler (Ryff, 1989b). Güvenli bağlanmanın uyumlu ve tatmin edici yakın ilişkiler ile, güvensiz bağlanmanın da ilişkilerde duygusal çekişme, kıskançlık ve çatışma ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Collins, Ford, Guichard ve Allard, 2006). Daha önce açıklanan güvenli ve güvensiz bağlanmaya ilişkin literatür dikkate alındığında, bu araştırmada elde edilen hem romantik ilişkilerde hem de arkadaşlık ilişkilerindeki kaygı ve kaçınma ile diğerleriyle olumlu

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ilişkiler arasındaki negatif ilişki beklenen bir sonuçtur.” (Akt.; Erdem ve Kabasakal, 2017). Bu benzer çalışma da yine psikolojik iyi oluş ile empatinin ilişkisini göstermektedir.

Literatürdeki ilişki bağlama dönüldüğünde Brazeau ve arkadaşlarının insanların işte en iyi şekilde çalışabilmeleri ve yaşam kaliteleri için tükenmişlik ve psikolojik refahın önemi ve ayrıca sağlık uzmanları için hasta sonuçları göz önüne alındığında, tükenmişliği ve psikolojik olarak hangi faktörlerin etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar, empati ve psikolojik iyi oluşun ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Brazeau ve ark., 2010). Yine paralel olarak pozitif empatiyi ölçmenin ötesine geçen araştırmacılar da mevcuttur ve bu durum, pozitif empatiyi manipüle etmeye başlamaktadır (Reis ve ark., 2010).

Ryff ve Singer'in (2003) psikolojik iyi oluş modeli, dirençli insanların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını sürdürmede daha iyi olduklarını ve stresli durumlardan kolayca ve hızlı bir şekilde iyileşmeleri için daha fazla güç verdiklerini belirtmektedir. Dayanıklılık, bireye stres ve olumsuz duygularla etkin bir şekilde başa çıkmasını sağlayan ve böylece psikolojik sağlıkta önemli rol oynayan daha iyi bir güven ve benlik hissi vermektedir (Ryff ve Singer, 2003).

Empati, başkalarının bakış açısını ele almak kişinin kendi benliğinin egoistik bakış açısıyla ortadan kaldırıldığını gösterdiğinden ve böylelikle bencil ve dürtüsel davranışların azaltılmasına yardımcı olarak psikolojik iyilik üzerinde bir etkiye sahiptir. Lyubomirsky ve Layous'un (2013) olumlu etkinlik modeline göre, başkalarına karşı nezaket ve şükran hareketleri bireyin refahını arttırmaktadır. Empati, yaşamdaki benlik saygısını ve amacını artırır, ancak duygudaki aşırı hoşgörü de fizyolojik zorlukların artmasına neden olabilmektedir (Manczak ve ark., 2016). Bu fizyolojik zorluk da empatinin aşırı olması durumunda ortaya çıkabilecek sorunlara atıfta bulunabilmektedir. Bu duruma bulgularda değinilmemiş olması, çalışmanın aşırı empati durumlarında gösterilen reaksiyonlar üzerine herhangi bir ölçümünün olmayışından kaynaklı olabilir.

Son olarak katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları arttıkça İş Tatmini Ölçeği tüm Alt Boyutları puanlarının da artması, psikolojik iyi oluşun iş tatmini üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu da üçüncü ve son hipotezin ilk önermesi olan “Psikolojik iyi oluş düzeyi arttıkça iş tatmini de artmaktadır.” cümlesini doğrulamıştır. Benzer olarak Judge ve arkadaşları (1998), meta-analizlerinde iş doyumu-performans korelasyonunun meslek ve iş

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

karmaşıklığı düzeyine göre büyük ölçüde değiştiğini belirtmişlerdir (Judge ve ark., 1998). Mevcut araştırmalar, performans öngörüsünde psikolojik iyiliğin kilit rolünü düşündüren, artan bir bilgi kütesine ek destek sağlamaktadır (Wright ve Bonett, 1997; Wright ve ark., 1993). Bu hipotezi desteklenmesinden ötürü, psikolojik iyi oluşun iş tatminini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Hipotezlerin haricindeki diğer bulgulara dönüldüğünde ilk olarak adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları, adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu ele alınabilir. Bu bulgu analizler sırasında, “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanmıştı. Cornell (1987)’in de belirttiği gibi, adli değerlendirmelerin yapılmasında adli psikologların duygusal tepki vermeleri muhtemeldir (Cornell, 1987). Bu tepkiyi, mahkemeye taşınmış olayın yıkıcı etkisine bağlamak doğru olabilir. Zira hüküm giymek için de suç işlemek gerekmektedir.

Adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların “Sosyal Beceri” alt boyutu, adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu ise “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanmıştı. Benzer olarak Curran ve Monti’ye göre (1982), sosyal beceri ve kişilerarası becerilerdeki bireysel farklılıklar, psikologlar için de geçerlidir. Psikologlar klinik vakalara yardımcı olmak için sosyal becerilerin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi ile giderek daha fazla ilgilenmektedirler (Curran ve Monti, 1982; Trower ve ark., 1978; Wine ve Smye, 1981). Bu benzerliklerden ve ek çalışmalardan yola çıkarak sosyal becerinin tüm psikologlarda farklı seviyede olduğu söylenebilir.

Bulgular ışığında, katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Vera ve arkadaşlarının (2018) yürüttüğü bir araştırmada, bu sonuçlara ek olarak adli psikologların empatisinin hem değerlendiriciler hem de değerlendirilenler üzerindeki olası etkilerini daha iyi anlamak için adli değerlendirmelerde empati üzerine profesyonel söylem ve araştırmaların genişletilmesi

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

gerektiğini vurgulamaktadırlar (Vera ve ark., 2018). Bu tartışma paragrafından yola çıkarak tecrübe ile empati seviyesinin ilişkili olmadığı savunulabilir.

Bulgularda katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Elliott ve Daley'in (2012) çalışması farklı olarak mesleki stres ve psikolojik sıkıntı yaşamanın zamanla iyileşebileceğine vurgu yapmıştır (Elliott ve Daley, 2012). Bu bulguda Elliott ve Daley, tecrübenin olumlu gelişmelerine değinmiş olabilir, ancak literatür içerisinde bu gelişmeye yer verilmediğinden ve bulgulardan bu sonucu elde edilmediğinden farklı bir sonuç elde edilmiş olabilir.

Bulgularda katılımcıların İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Benzer olarak Iorga ve arkadaşları (2017) da bu konu üzerinde durmuşlardır. Iorga ve arkadaşlarının şu değişkenler arasında bir korelasyon saptamamıştır; deneklerin yaşı, çocuk sayısı, iş tecrübesi, haftalık çalışma saati veya aylık vardiya sayısı ile genel iş tatmini ve faktörleri, ödeme ve terfi, yönetim ve kişilerarası ilişkiler ve organizasyon ve iletişim becerileri(Iorga ve ark., 2017). Farklı olarak Dyrbye ve arkadaşları (2013), deneyimin uzunluğunu ile iş memnuniyetinin ilişkili olduğunu ileri sürmüştür ve bu süre arttıkça iş memnuniyetinin de yükseleceğini vurgulamıştır (Dyrbye ve ark., 2013). Bu tartışmanın farklı bir sonuç vermesi Dyrbye'nin çalışmasını doktorlar üzerinde denemesinden kaynaklı olabilir.

Son olarak bulgularda katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ile İş Tatmini Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Farklı olarak Mousavi ve arkadaşlarının (2012) İran'da yürüttüğü bir araştırmada, duygusal zekanın beş bileşeni arasında bulunan sosyal beceriler, empati ve motivasyonun öğretmen iş doyumunun yordayıcıları olduğunu göstermiştir (Mousavi ve ark., 2012). Bu tartışma atfının bulgulardan farklı olması, araştırma alanının ve araştırılan mesleğin farklı olmasından kaynaklı olabilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Psikolojik iyi oluş ile empati arasındaki ilişki, bilimsel araştırmalar için araştırma alanı haline gelmiştir. Olumsuz koşullarda bile yüksek psikolojik iyi oluş düzeyi sergilemek mümkündür. Psikolojik iyi oluş seviyeleri ise empati düzeyleri ile bağlantılıdır. Bu bağlantı, sıklıkla pozitif bir ilişkiye işaret etse de çalışmaların bulgularında bu sav, doğrulanamamıştır.

Psikologlar ve hukuk sistemi arasındaki ilk etkileşim, 1900'lerin başından başlayarak güncel yaşamdaki yerini almıştır. Bu süreç, özellikle hüküm giyen bireylerin ruh sağlığı açısından büyük önem teşkil etmiştir. Adli psikologların oluşturduğu hükümlü psikolojisi ile ilgili içerikler, empatinin oluşmasına ortam hazırlamamaktaydı. Bu sebeple adli alanda görev yapan psikologların empatisinde belirleyici rol oynayan etkenin psikolojik iyi oluş olduğu fikrine varılmaktadır.

Bu çalışma, adli psikologların empati ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkiye değinirken sosyodemografik verilere de yönelerek sonuca varmıştır. Literatüre katkı sağlamayı hedefleyen bu tezin bulgularında, adli psikoloji alanında çalışan psikologların psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek bulunmuştur. Yine bulgulardan elde edilen bilgilere göre adli psikoloji alanında çalışan psikologların empati seviyeleri ile psikolojik iyi oluş seviyeleri arasında ilişki bulunmamıştır ve son olarak katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanları arttıkça İş Tatmini Ölçeği tüm Alt Boyutları puanlarının da arttığı gözlemlenmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen veriler, şu şekilde özetlenebilir:

- Çalışmaya 23-50 yaş aralığında toplamda 80 kişi dahil olmuştur.
- Adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların “Duygusal Tepki” alt boyutu puanları, adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Adli psikoloji alanında çalışmayan katılımcıların “Sosyal Beceri” alt boyutu puanları, adli psikoloji alanında çalışan katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve İş Tatmini Ölçeği ile adli psikoloji alanında çalışma ve adli psikoloji alanında çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.
- Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.
- Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.
- Katılımcıların İş Tatmini Ölçeği Puanlarının Adli Psikoloji Alanında Çalışma Süresi ve Adli Psikoloji Alanında Çalışmama süreleri göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.
- Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puanı arttıkça İş Tatmini Ölçeği tüm Alt Boyutları “puanlarının da arttığı tespit edilmiştir.
- Katılımcıların Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.
- Katılımcıların Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği ile İş Tatmini Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

6.1. Öneriler

Aşağıdaki öneriler sırasıyla, adli psikologlara, araştırmacılara, kanun koyuculara ve eğitimcilere verilmiştir.

6.1.1. Adli psikologlara öneriler

- Adli psikologlar, eğitimleri boyunca edindikleri bilgileri, hüküm giymiş ya da giyecek olan hastalarına karşı kullanırken empati seviyelerini korumalıdır. Bu empati seviyesi ayarlanırken olumlu bir empati kullanılmalı ve negatif bir empati seçilmemelidir.
- Karar verici konumda olan adli psikologların psikolojik iyi oluşları kendileri ya da diğer danışmanlar tarafından sağlanmalıdır. Bu sayede verilecek kararlar, daha sağlıklı olabilir.
- Adli psikologların empati veya psikolojik iyi oluşlarındaki engeller veya sorunlar, iş tatminini etkileyebilir. Bu sebeple danışmanların başka danışmanlara başvurması beklenebilir.
- Çıkar çatışmalarından kaçınma adli alanda çalışan ve çalışmayan tüm psikologlar için önem teşkil etmektedir. Egolardan arınmış bir karar verme süreci, fikirlerin daha sağlıklı iletilmesini sağlayabilir.
- Adli psikologların yetkinlik kapsamını bilmesi, meslek açısından önem taşımaktadır. Bir adli psikologun hukuk önündeki çizgilerden haberdar olması, davaların işleyişi açısından önem teşkil etmektedir.
- Adli psikologlar, empati yeteneklerini, hükümlü hastaları, topluma kazandırmada kullanabilirler.
- Adli psikologlarda psikolojik iyi oluşun düzenli olarak takip edilmesi, hem danışman hem de danışan açısından önemli bir yaklaşım olabilir.
- Adli psikologların, yasal bilgiler konusunda donanımlı olması, yine beklenen meziyetler arasındadır.
- Adli psikologlar, gerekli iletişim metotlarını sağlayabilmek için empati seviyelerini kontrol altına almalıdır.

6.1.2. Araştırmacılara öneriler

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Bu konu hakkında araştırma yapacak bireylerin Türkçe kaynak bulma konusundaki zorlukları, yabancı kaynaklar bularak gidermesi önerilir.
- Bu çalışmaya atıfta bulunacak araştırmacıların araştırmanın sınırlılıklarını bilmesi gerekir.
- Bu çalışmaya atıfta bulunacak araştırmacıların herhangi bir sorunla karşılaşması durumunda tez yazarıyla iletişime geçmesi uygundur.
- Araştırmacılar, literatüre destek sağlamak adına farklı veriler veya farklı değişkenler üzerine odaklanabilir.

6.1.3. Kanun koyuculara öneriler

- Toplumun adli psikoloji vakaları için bilinçlendirilmesi, farkındalığı arttırarak adli psikologların yükünü azaltabilir. Bu sebeple devletin toplumu bilinçlendirmek için eğitim vermesi önerilebilir.
- Anayasa mahkemeleri adli suçlular için belirli düzenlemelere gitmeleri önerilebilir. Örneğin ruh sağlığı ya da zihinsel problemleri olan bireyler için farklı yaptırımlara başvurulabilir.
- Mahkemelerdeki bilirkişi raporları için daha sık bir şekilde adli psikologlara danışılabilir.

6.1.4. Eğitimcilerle öneriler

- Genel olarak, adli psikoloji kariyerlerini sürdüren eğitimciler, eğitimlerinin psikoloji, kriminoloji ve adli tıp üzerine odaklandığından emin olmalıdır.
- Eğitimciler, öğrencilerine adli tıp derslerini ayrıntılı bir şekilde vermelidir.
- Eğitimciler, vaka analizlerini öğrencileriyle paylaşarak interaktif derslere imza atabilir.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Öğitmenler, kanıtların önemini, öğrencilere açıklamalıdır.
- Birçok adli psikolog, aynı zamanda ceza davalarında uzman tanık olarak hareket etmektedir. Genellikle bir suçun neden meydana gelebileceği veya bir davalının söz konusu suçları işleyebileceğine inanıp inanmadıkları konusunda tanıklık ederler. Bir adli psikolog aynı zamanda bir suçlunun cezasını da etkileyebilir. Bu sebeple öğretmenlerin, öğrencilerin hata seviyelerini engellemek için nitelikli bir eğitim vermeleri gerekir.
- Öğitmenler, öğrencilerin empati ve psikolojik iyi oluş seviyelerine dikkat ederek olası yanlış kararların önüne geçebilir.

KAYNAKÇA

Adams, J. S. (1965). *Inequity in social exchange*. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*. New York: Academic Press, ss. 276-299.

Akdaş, A. & Oral, G. (2006). Akademik bir disiplin ve uygulama alanı olarak adli psikoloji. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17), 71–90.

All about forensic psychology (2014). The History of Forensic Psychology Part One.

<https://www.all-about-forensic-psychology.com/history-of-forensic-psychology-part-one.html>, Erişim Tarihi: 12.01.2020.

Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Andrews, F. M. & McKennell, A. C. (1980). Measures of self-reported well-being. *Social Indicators Research*, 8, 127-156.

Andrews, F. M. & Withey, S. B. (1976). *Social indicators of well-being: America's perception of life quality*. New York: Plenum.

Andrews, F. M. (1991). Stability and change in levels and structure of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 25, 1-30.

Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi*.

Baird, J. D. & Nadel, L. (2010). *Happiness genes: unlock the positive potential hidden in your DNA*, New Page Books. ISBN 978-1-60163-105-3

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bartol, C. & Bartol, A. (1999). *The history of forensic psychology*. in A. Hess & I.

Weiner, the handbook of forensic psychology (1st ed., ss. 3-34). New York: John Wiley.

Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2006). *Current perspectives in forensic psychology and criminal justice*. Sage Publications, Inc.

Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2012). *Introduction to forensic psychology: research and application (Laureate Education, Inc., custom ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Batson, C. D., Ahmad, N., Stocks, E. L. (2004). Benefits and liabilities of empathy induced altruism. *The Social Psychology Of Good And Evil*, ss. 359-385.

Batson, C. D. (2009). These things called empathy: Eight related but distinct phenomena. In J. Decety and W. Ickes (Eds.), *The Social Neuroscience of Empathy* (ss. 3–15). Cambridge: MIT Press.

Bellet, P. S., Michael J. M. (1991). "The importance of empathy as an interviewing skill in medicine". *Jama*. 226 (13): 1831–1832. doi:10.1001/jama.1991.03470130111039.

Bingöl, D. (1997). *Personel Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 3.Baskı, İstanbul.

Birren, J. E. & Renner, V. J. (1980). *Concepts and issues of mental health and aging*. In J. E. Birren & R. B. Sloane (Eds.), *Handbook of mental health and aging* (ss. 3-33). Englewood Cliffs, NJ: Prentice.

Bloom, P. (2013). *The baby in the well: the case against empathy*. The New Yorker, 20.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Boyraz, G. & Waits, J. B. (2015). Reciprocal Associations among Self-Focused Attention, Self-Acceptance, and Empathy: A Two-Wave Panel Study. *Personality and Individual Differences*, 74, ss. 84-89. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2014.09.042>
- Bradburn, N. M. (1969). *The structure of psychological well-being*. Chicago: Aldine
- Brayfield, A. H. & Crockett, W. H. (1955). Employee attitudes and employee performance. *Psychological Bulletin*, 52, 396-424.
- Brazeau, C. M., Schroeder, R., Rovi, S., Boyd, L. (2010). Relationships between medical student burnout, empathy, and professionalism climate. *Acad Med.*;85(10):33–6.
- Brief, A. P. (1998). *Attitudes in and around organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Bryant, F. B. & Veroff, J. (1982). The structure of psychological wellbeing: A sociohistorical analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 653-673.
- Brock, D., Cassell, W. A., Tyrone, C., Maureen, C., Dubey, B. L., Halia, J., Laurel, S. (2015). SIS symbols of PTSD & the need for empathy in therapy. *Journal of Projective Psychology & Mental Health*, 22, 3– 8.
- Buhler, C. (1935). The curve of life as studied in biographies. *Journal of Applied Psychology*, 19, 405-409.
- Bunn, G. (1997). The lie detector, Wonder Woman and liberty: the life and work of William Moulton Marston. *History Of The Human Sciences*, 10(1), 91-119. doi:10.1177/095269519701000105

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

- Burke, R. J., Koyuncu, M., Fiksenbaum, L. (2010). Burnout, work satisfactions and psychological well-being among nurses in Turkish hospitals. *Eur J Psychol.*;6(1):63–81.
- Butler, E. A. (2011). Temporal interpersonal emotion systems: The “TIES” that form relationships. *Personality and Social Psychology Review*, 15, 367–393. <http://dx.doi.org/10.1177/1088868311411164>
- Campbell, A., Converse, P. E., Rodgers, W. L. (1976). *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. New York: Russell Sage Foundation.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review*, Doi: 10.1016/j.cpr.2010.01.006.
- Chandola, T., Britton, A., Brunner, E., Hemingway, H., Malik, M., Kumari, M., Badrick, E., Kivimaki, M., Marmot, M. (2008). Work stress and coronary heart disease: What are the mechanisms? *European Heart Journal*, 29, 640-648.
- Cheng, S. T. & Chan, A. (2005). Measuring psychological well-being in the Chinese. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1307-1316.
- Cikara, M., Bruneau, E., Van Bavel, J. J., & Saxe, R. (2014). Their pain gives us pleasure: How intergroup dynamics shape empathic failures and counter-empathic responses. *Journal of Experimental Social Psychology*, 55, 110–125.
- Cornell, D. G. (1987). Role conflict in forensic clinical psychology: Reply to Arcaya. *Professional Psychology. Research and Practice*, 18(5), 429–432. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.18.5.429>

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Corcoran KJ. (1989). Interpersonal stress and burnout: unraveling the role of empathy. *J*

Soc Behav Pers.; 4(1):141–144.

Cornett, K. & Cho, M. (2019). Leading expert explains why you would falsely confess

to a crime you did not commit. <https://www.nbcnews.com/nightly-news/leading-expert-explains-why-you-would-falsely-confess-crime-you-n1050461> Erişim Tarihi: 19.01.2020.

Curran, J. P. & Monti, P. (1982). *Social skills training*. New York: Guilford Press.

Davis, M. H. (1983). Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a

Multidimensional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 113-126. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113>

Davis, M. H., Conklin, L., Smith, A., & Luce, C. (1996). Effect of perspective taking on

the cognitive representation of persons: A merging of self and other. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 713–726

Decety, J. & Lamm, C. (2006). Human Empathy through the Lens of Social

Neuroscience. *The Scientific World Journal*, 6, 1146-1163. <http://dx.doi.org/10.1100/tsw.2006.221>

Decety, J. & Lamm, C. (2009). *Empathy versus Personal Distress: Recent Evidence*

from Social Neuroscience. In J. Decety & W. Ickes (Eds.), *The Social Neuroscience of Empathy* (ss. 199-214). Cambridge, UK: MIT Press. <http://dx.doi.org/10.7551/mitpress/9780262012973.003.0016>

Deniz, D. (2020). Adli psikoloji nedir? Academia.edu Çevrimiçi Erişimi.

https://www.academia.edu/35029491/Adli_Psikoloji_Nedir Erişim Tarihi: 18.01.2020.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Diener E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Soc Indic Res.*;31(2):103–57.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.

Diener, E. & Larsen, R. J. (1993). *The experience of emotional wellbeing*. In M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (pp. 405-415). New York: Guilford Press.

Diener, E., Larsen, R. J., Levine, S., Emmons, R. A. (1985). Intensity and frequency: Dimensions underlying positive and negative affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 1253-1265.

Diener, E., Sandvik, E., Pavot, W. (1991). *Happiness is the frequency, not the intensity, of positive versus negative affect*. In F. Strack, M. Argyle & N. Schwartz (Eds.), *Subjective well-being: An interdisciplinary perspective* (ss. 119-139). Elmsford, NY: Pergamon Press.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125, 276--302.

Dyrbye, L. N., Varkey, P., Boone, S. L., Satele, D. V., Sloan, J. A., Shanafelt, T. D.

(2013). Physician satisfaction and burnout at different career stages. *In Mayo Clinic Proceedings*, 88(12), 1358-1367.

Dziobek, I., Rogers, K., Fleck, S., Bahnemann, M., Heekeren, H. R., Wolf, O. T.,

Convit, A. (2008). Dissociation of Cognitive and Emotional Empathy in Adults with Asperger Syndrome Using the Multifaceted Empathy Test (MET). *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38, 464-473. <http://dx.doi.org/10.1007/s10803-007-0486-x>

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Elliott, K. A. & Daley, D. (2012). Stress, coping, and psychological well- being among forensic health care professionals. Wiley Online Library. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.2044-8333.2012.02045.x> Erişim Tarihi: 18.01.2020.

Erdem, Ş. & Kabasakal, Z. (2015). Psikolojik iyi olma ve yetişkin bağlanma boyutları.

Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching, Cilt:4 Sayı: 1 Makale No: 08 ISSN: 2146-9199

Erden, G. & Ergin, E. (2017). Klinik Adli Psikoloji: Değerlendirme Bağlamında

Uluslararası ve Ulusal Uygulamalar. *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*; 2(1):63-79.

Erikson, E. (1959). *Identity and the life cycle*. Psychological Issues, 1, 18-164.

Faisal, T. & Mathai, S. M. (2017). Resilience and spirituality as correlates of

psychological well-being among Adolescents. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 23-29. DOI: 10.25215/0403.143.

Farhat, F. (2014). Nature of Testimony | History of Forensic Psychology.

<http://historyforensicpsych.umwblogs.org/nature-of-testimony/> Erişim Tarihi: 19.01.2020.

Fava, G. A. & Magnani, B.(1988). Forum: quality of life: a review of contemporary confusion. *Medical Science and Research*, 16, 1051-1054.

Figley, C. R. (1995). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. NY: Brunner/Mazel.

Frankel, M., Rachlin, H., Yip-Bannicq, M. (2012). How nondirectivetherapy directs:

The power of empathy in the context of unconditionalpositive regard. *Person-Centered and Experiential Psychotherapies*, 11,205–214.
<http://dx.doi.org/10.1080/14779757.2012.695292>

Freud, S. S. (1905). *Jokes and Their Relation to the Unconscious*. F. Deuticke.

Gladstone, G. L., Parker, G. B., Mitchell, P. B., Malhi, G. S., Wilhelm, K., Austin, M. , P. (2004). Implications of childhood trauma for depressed women: an analysisof pathways from childhood sexual abuse to deliberate self-harm and revictimization. *American Journal of Psychiatry*, 161, 1417–1425.

Goldenfeld, N., Baron-Cohen, S., Wheelwright, S. (2005). Empathizing and systemizing in males, females and autism. *Clinical Neuropsychiatry*, 2(6), 338-345.

Green, D. P., Goldman, S. L., Salovey, P. (1993). Measurement error masks bipolarity in affect ratings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 1029-1041.

Grisso, T. (1988). *Competency to Stand Trial Evaluations: A Manual for Practice* (1988 ed.). Sarasota FL: Professional Resource Exchange. ISBN 0-943158-51-6.

Headey, B., Kelley, J., Wearing, A. (1993). Dimensions of mental health: Life satisfaction, positive affect, anxiety and depression. *Social Indicators Research*, 29, 63.

Haefner, D. I. & Kirscht, J. I. (1970). Motivational and behavioral effects of modifying health beliefs. *Public Health Report*, 85, 478-484.

Hatfield, E., Rapson, R. L. & Le, Y. L. (2009). *Emotional contagion and empathy*. In J.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Decety & W. Ickes (Eds.), *The Social Neuroscience of Empathy*. Cambridge, MA: MIT. <http://dx.doi.org/10.7551/mitpress/9780262012973.003.0003>

Health Careers (2020). Forensic Psychologist. Explore Roles. Psychological therapies.

<https://www.healthcareers.nhs.uk/explore-roles/psychological-therapies/roles/forensic-psychologist> Erişim Tarihi: 05.01.2020.

Higgins, E. T. (1999). "When do self-discrepancies have specific relations to emotions?

The second-generation question of Tangney, Niedenthal, Covert, and Barlow (1998)". *Journal of Personality and Social Psychology*. 77 (6): 1313–1317. doi:10.1037/0022-3514.77.6.1313. PMID 10626372.

Higgins, E. T. (1987). "Self-discrepancy: A theory relating self and affect".

Psychological Review. 94 (3): 319–340. CiteSeerX 10.1.1.586.1458. doi:10.1037/0033-295x.94.3.319. PMID 3615707.

Hogan, R. (1969). Development of an empathy scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(3), 307-316.

Hulin, C. L. & Judge, T. A. (2003). *Job attitudes*. In W. C. Borman, D. R. Igen, & R.

J. Klimoski (Eds.), *Handbook of psychology: Industrial and organizational psychology* (ss. 255-276). Hoboken, NJ: Wiley.

Ickes, W. (2003). *Everyday mind reading*. New York: Prometheus Books.

Iorga, M., Dondas, C., Ioan, B. G., Toader, E. (2017). Job satisfaction among forensic

physicians in Romania. *Revista de cercetare intervenție socială*, 2017, vol. 56, ss. 5-18.

İşcan, Ö. F. & Sayın, U. (2010). Örgütsel adalet, iş tatmini ve örgütsel güven arasındaki

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ilişki. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 4, ss. 194-216.

Jahoda, M. (1958). *Current concepts of positive mental health*. New York: Basic Books.

Jones, A. P., Happé, F. G. E., Gilbert, F., Burnett, S., Viding, E. (2010). Feeling, caring,

knowing: different types of empathy deficit in boys with psychopathic tendencies and autism spectrum disorder. *Journal of Child Psychology and Psychiatry And Allied Disciplines*, 51(11): 1188–1197. doi: 10.1111/j.1469-7610.2010.02280.x

Jovanovic, V. (2015). Structural Validity of the Mental Health Continuum-Short Form:

The Bifactor Model of Emotional, Social and Psychological Well-Being. *Personality and Individual Differences*, 75, 154-159. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2014.11.026>

Judge, T. A., Hanisch, K. A., Drankowski, R. D. (1995). *Human resources management*

and employee attitudes. In G. R. Ferris, S. D. Rosen, & D. T. Barnum (Eds.), *Handbook of human resource management* (ss. 574- 596). Oxford, England: Blackwell.

Jung, C. G. (1933). *Modern man in search of a soul* (W. S. Dell & C. F. Baynes,

Trans.). New York: Hartcourt, Brace & World.

Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C. (1997). "The dispositional causes of job

satisfaction: A core evaluations approach". *Research in Organizational Behavior*. 19: 151–188.

Judge, T. A., Thoresen, C. J., Bono, J. E., Patton, G. K. (1998). *The job satisfaction*

job performance relationship: 1939-1998. Paper presented at the annual meeting of the Academy of Management, San Diego, CA.

Kaya, B. & Çolakoğlu, Ö. M. (2015). Empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBÖ) uyarılama

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

çalışması, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 17-30. DOI:
10.17679/iuefd.16127895

Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., Ryff, C. D. (2002) Optimizing well-being: The
empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*,
82, 1007–1022.

Khajeha, A., Baharloo, G., Soliemanib, F. (2014). The relationship between
psychological well-being and empathy quotient. *Management Science Letters* 4, ss.
1211–1214.

Khoshaba, D. M. & Maddi, S. R. (1999). Early experiences in hardiness development.
Consulting Psychology Journal, 51, 106–116.

Kornhauser, A., & Sharp, A. (1932). Employee attitudes: Suggestions from a study in a
factory. *Personnel Journal* 10, 393-401.

Kutlu, M., Çolakoğlu, N., Pay Özgüvenç, Z. (2010). Hasta hekim ilişkisinde empatinin
önemi hakkında bir araştırma. *Sağlıkta Performans Ve Kalite Dergisi*. ss. 127-143.

Locke, E. A. (1976). *The nature and causes of job satisfaction*. In M. D.
Dunnette (Ed.), *Handbook of industrial and organizational psychology* (1st ed., ss.
1297-1349). Chicago: Rand McNally.

Locke, E. A. (1976). *The nature and causes of job satisfaction*. In M.D. Dunnette (Ed.),
Handbook of industrial and organizational psychology (ss.1297-1349). Chicago: Rand
McNally.

Loftus, E. F. (2004). The devil in confessions. *Psychological Science in the Public*

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Interest. Vol 5, Issue 2.

Lyubomirsky, S. & Layous, K. (2013). How do simple positive activities increase
wellbeing? *Current Directions in Psychological Science*, 22 (57).

Mackie, D. M., Smith, E. R., Ray, D. G. (2008). Intergroup emotions and intergroup
relations. *Social and Personality Psychology Compass*, 2, 1866 –1880.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1751-9004.2008.00130.x>

Manczak, E. M., DeLongis, A., Chen, E. (2015). Does Empathy Have a Cost?

Diverging Psychological and Physiological Effects within Families. *Health
Psychology*, 35, 211-218. <http://dx.doi.org/10.1037/hea0000281>

Manstead, A. S. R., & Fischer, A. H. (2001). *Social appraisal: The social world as
object of and influence on appraisal processes*. In K. R. Scherer, A. Schorr, & T.
Johnstone (Eds.), *Appraisal processes in emotion* (ss. 221–232). New York: Oxford
University Press

Mashonok, A. O. (2016). “The relationship between empathy and psychological well-
being of future psychologists.” *Molodyy Vchenyy*, Vol. 31, No. 4, ss. 459-462.

Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being (2nd ed.)*. New York: Van
Nostrand.

Meissner, W. W. (1996). Empathy in the therapeutic alliance. *Psychoanalytic Inquiry*,
16, 39 –53. <http://dx.doi.org/10.1080/07351699609534063>

Miettinen, O. S. (1987). Quality of life from the epidemiologic perspective. *Journal of
Chronic Disease*, 40, 641-643.

Miller, D. L., Manne, S. L., Taylor, K., Keates, J., Dougherty, J. (1996). Psychological

distress and well-being in advanced cancer: The effects of optimism and coping.
Journal of Clinical Psychology in Medical Settings, 3, 115–130.

Miller, K. S. & Radelet, M. L. (1993). *Executing the mentally ill the criminal justice
system and the case of Alvin Ford*. Sage Publishing.

Molenberghs, P., Bosworth, R., Nott, Z., Louis, W. R., Smith, J. R., Amiot, C. E.

(2014). The influence of group membership and individual differences in psychopathy
and perspective taking on neural responses when punishing and rewarding others.
Human Brain Mapping, 35, 4989–4999.

Montag, C., Gallinat, J., Heinz, A. (2008). Theodor Lipps and the Concept of Empathy:
1851–1914. *The American Journal of Psychiatry*. 165 (10).

Morelli, S. A., Lieberman, M. D., Zaki, J. (2015). The emerging study of positive
empathy. *Social and Personality Psychology Compass*, 9 (2), 57–68,
doi:10.1111/spc3.12157

Mousavi, S. H., Yarmohammadi, S., Nosrat, A. B., Tarasi, Z. (2012). The relationship
between emotional intelligence and job satisfaction of physical education teachers.
Annals of Biological Research, 3 (2):780-788. ISSN 0976-1233

Musick, M. A. & Wilson, J. (2003). “Volunteering and depression: The role of
psychological and social resources in different age groups.” *Social Science and
Medicine*, Vol. 56, No. 2, ss. 9843-9847.

Neugarten, B. L. (1973). *Personality change in late life: A developmental perspective*.

In C. Eisdorfer & M. P. Lawton (Eds.), *The psychology of adult development and
aging* (ss.311-335). Washington, DC: American Psychological Association.

Nietzel, M. (1986). *Psychological Consultation in the Courtroom*. New York:

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Pergamon Press. ISBN 0-08-030955-0.

O'Conner, L. E., Berry, R. K., Stiver, J. W., Hanson, R., Ark, W., Toni Li, T. (2015).

Empathy, compassionate altruism and psychological well-being in contemplative practitioners across five traditions. *Psychology*, 6 (8), 989-1000. doi: 10.4236/psych.2015.68096.

Özcan, A. (1996). *Hemşire Hasta İlişkisi ve İletişim*. İzmir, Saray Medikal Yayıncılık.

Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (1) 23. Sayı.

Parkinson, B. (2011). Interpersonal emotion transfer: Contagion and social appraisal.

Social and Personality Psychology Compass, 5, 428 – 439.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1751-9004.2011.00365.x>

Parkinson, B., Phiri, N., & Simons, G. (2012). Bursting with anxiety: Adult social

referencing in an interpersonal balloon analogue risk task (BART). *Emotion*, 12, 817–826. <http://dx.doi.org/10.1037/a0026434>

Petty, M. M., McGee, G. W., Cavender, J. W. (1984). A meta-analysis of the

relationship between individual job satisfaction and individual performance. *Academy of Management Review*, 9, 712-721.

Pigman, G. W. (1995). Freud and the history of empathy. *International Journal of*

Psycho-Analysis, 76:237-256.

Prinz J. (2011). *Is empathy necessary for empathy? In Empathy: philosophical and*

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

psychological perspectives (eds A Coplan, Goldie P, editor.), ss. 211–229. New York,
NY: Oxford University Press.

Psychology Today (2020). Emphaty. What is empathy? Can you be too empathic.

<https://www.psychologytoday.com/intl/basics/empathy> Erişim Tarihi: 12.01.2020.

Psychology Today (2020). Forensic psychology: a no-compassion zone? Karen

Franklin <https://www.psychologytoday.com/us/blog/witness/201305/forensic-psychology-no-compassion-zone> Erişim Tarihi: 17.01.2020.

Reich, S. M., Riemer, M. Prilleltensky, I., Montero, M. (2007). *International*

Community Psychology History and Theories. Springer.

Reis, H. T., Smith, S. M., Carmichael, C. L., Caprariello, P. A., Tsai, F. F., Rodrigues,

A., (2010). Are you happy for me? How sharing positive events with others provides personal and interpersonal benefits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 311.

Robertson, I. (2018). What is psychological wellbeing? *Roberson Cooper Online*.

<https://www.robertsoncooper.com/blog/what-is-psychological-wellbeing/> Erişim
Tarihi: 17.01.2020.

Roethlisberger, E J. & Dickson, W. J. (1939). *Management and the worker*.

Cambridge, MA: Harvard University Press. Russell, 1930).

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.

Roth-Hanania, R., Davidov, M., Zahn-Waxler, C. (2011). "Empathy development from

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

8 to 16 months: Early signs of concern for others". *Infant Behavior and Development*,
34 (3): 447–458. doi:10.1016/j.infbeh.2011.04.007

Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On Happiness and Human Potentials: A Review of
Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology*, 52,
141-166. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>

Ryff, C. D. (1995). Psychological Well-Being in Adult Life. *Current Directions in
Psychological Science*, 4, 99-104. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8721.ep10772395>

Ryff, C. D. & Singer, B. (2003). *Flourishing under fire: Resilience as a prototype of
challenged thriving*. C.L.M. Keyes, J. Haidt (Eds.), *Positive psychology and the life
well-lived*, APA, Washington, DC(2003), ss. 15-36

Ryff, C. D. (1989a). Beyond Ponce de Leon and life satisfaction: New directions in
quest of successful aging. *International Journal of Behavioral Development*, 12, 35-
55.

Ryff, C. D. (1989b). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of
psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-
1081.

Ryff, C. D. (1991). Possible selves in adulthood and old age: A tale of shifting horizons.
Psychology and Aging, 6, 286-295.

Sauer, W. J. & Warland, R. (1982). *Morale and life satisfaction*. In D. J. Mangen & W.
A. Peterson (Eds.), *Research instruments in social gerontology: Vol. 1, Clinical and
social psychology* (ss. 195-240). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Schachter, S. (1959). *The psychology of affiliation*. Minneapolis, MN: University of
Minnesota Press.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Schuessler, K. E. & Fisher, G. A. (1985). Quality of life research and sociology. *Annual Review of Sociology*, 11, 129-149.

Shanafelt, T. D., West, C., Zhao, X., Novotny, P., Kolars, J., Habermann, T., Sloan, J.

(2005). "Relationship between increased personal well-being and enhanced empathy among." *Journal of General Internal Medicine*, Vol. 20, No. 7, ss. 559-564.

Shapiro, D. L. (1991). *Forensic Psychological Assessment: An Integrative Approach*.

Needham Heights, MA: Simon & Schuster. ISBN 0-205-12521-2.

Sigrist, J. & Junge, A. (1989). Background material for the workshop on QALYs:

conceptual and methodological problems in research on the quality of life in clinical medicine. *Social Science and Medicine*, 29, 463 -468.

Sigrist, J. & Junge, A. (1990). Measuring the social dimension of subjective health in

chronic illness. *Psychotherapy G- Psychosomatics*, 54, 90-98.

Singh, K., & Junnarkar, M. (2015). Correlates and Predictors of Positive Mental Health

for School Going Children. *Personality and Individual Differences*, 76, 82-87.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2014.11.047>

Smith, J. L. & Hollinger-Smith, L. (2015). Savoring, resilience, and psychological well-

being in older adults. *Aging and Mental Health*, 19(3), 192-200. doi:

10.1080/13607863.2014.986647.

Smith, E. R., Seger, C. R., & Mackie, D. M. (2007). Can emotions be truly group level?

Evidence regarding four conceptual criteria. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 431– 446. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.93.3.431>

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Smith, E. R. (1993). *Social identity and social emotions: Toward new*

conceptualizations of prejudice. In D. M. Mackie & D. L. Hamilton (Eds.), *Affect, cognition, and stereotyping: Interactive processes in group perception* (ss. 297–315). Academic Press. <http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-088579-7.50017-X>

Solomon, Z., Berger, R., Ginsberg, K. (2007). Resilience of Israeli body handlers:

Implications of repressive coping style. *Traumatology*, 13, 64–74.

Spector, P. E. (1997). *Job satisfaction: Application, assessment, causes, and*

consequences. Thousand Oaks, CA: Sage.

Staw, B. M. (1986). Organizational psychology and the pursuit of the

happy/productive worker. *California Management Review*, 28, 40-53.

Staw, B. M., Bell, N. E., Clausen, J. A. (1986). "The dispositional approach to job

attitudes: A lifetime longitudinal test". *Administrative Science Quarterly*. 31 (1): 56–77. doi:10.2307/2392766. JSTOR 2392766.

Staw, B. M. & Cohen-Charash, Y. (2005). "The dispositional approach to job

satisfaction: More than a mirage, but not yet an oasis: Comment". *Journal of Organizational Behavior*. 26 (1): 59–78. doi:10.1002/job.299.

TDK – Türk Dil Kurumu (2020). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> Erişim

Tarihi: 12.01.2020.

Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve

güvenirlilik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(3), 374-384.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Trower, P., Bryant, B., Argyle, M. (1978). *Social skills and mental health*. Pittsburgh,

PA: University of Pittsburgh Press.

Tymn, M. (2011). *Biography of Baron Albert von Schrenck-Notzing (1862-1929)*.

Academy for Spiritual and Consciousness Studies, Inc.

Ulusal Akademiler Ulusal Araştırma Konseyi - National Research Council of the

National Academies (2003). *The polygraph and lie detection* (Appendix E, historical notes on the modern polygraph, ss. 291-297). Washington, D.C.: The National Academies Press.

Thomas, M. R., Dyrbye, L. N., Huntington, J. L., Lawson, K. L., Novotny, P. J., Sloan,

J. A., Shanafelt, T. D. (2007). How Do Distress and Well-Being Relate to Medical Student Empathy? A Multicenter Study. *Journal of General Internal Medicine*, 22, 177-183. <http://dx.doi.org/10.1007/s11606-006-0039-6>

van Kleef, G. (2009). How emotions regulate social life: The emotions as social

information (EASI) model. *Current Directions in Psychological Science*, 18, 184 – 188. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01633.x>

van Kleef, G. A., van Doorn, E. A., Heerdink, M. W., Koning, L. F. (2011). Emotion

is for influence. *European Review of Social Psychology*, 22, 114 –163. <http://dx.doi.org/10.1080/10463283.2011.627192>

Varnum, M. E., Shi, Z., Chen, A., Qiu, J., & Han, S. (2014). When “Your” reward is the

same as “My” reward: Selfconstrual priming shifts neural responses to own vs. friends’ rewards. *NeuroImage*, 87, 164–169.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Vera, L. M., Boccaccini, M. T., Laxton, K., Bryson, C., Pennington, C., Ridge, B.,

Murrie, D. C. (2018). How Does Evaluator Empathy Impact a Forensic Interview?.
Law and Human Behavior. Advance online publication.
<http://dx.doi.org/10.1037/lhb0000310>

Very Well Mind (2020). An overview of forensic psychology. What do forensic
psychologists do? *verywellmind.com*. Erişim Tarihi: 02.01.2020.

Vinayak, S. & Judge, J. (2018). “Resilience and empathy as predictors of psychological

wellbeing among adolescents.” *International Journal of Health Sciences and
Research*, Vol. 8, No. 4, ss. 192-200.

Vinh-Long, T., Tuong-Vy, V., Duy-Duyen, D., Diem-My, N., Huynh, S. V. (2019).

Prediction of Psychological Well-being based on Empathy among Vietnamese School
Counselors. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 8(6): 64-
69.

Vischer, R. (1873). *On the Optical Sense of Form: A Contribution to Aesthetics*. In

Empathy, Form, and Space. Problems in German Aesthetics, 1873-1893. Harry
Francis Mallgrave and Eleftherios Ikonomou (eds., trans.). Santa Monica, California:
Getty Center for the History of Art and the Humanities. 1994. ss. 89–123. ISBN 978-
0-892-36259-2. ISBN 0-89236259-6.

Vroom, V. H. (1964). *Work and motivation*. New York: Wiley.

Walker, L. & Shapiro, D. (2003). *Introduction to Forensic Psychology (1st ed.)*. Boston,

MA: Springer US.

Wallace, J. E., Lemaire, J. B., Ghali, W. A. (2009). Physician wellness: a missing

quality indicator. *Lancet*; 374(9702):1714–1721.

Wallace, B. A. & Shapiro, S. L. (2006). Mental balance and well-being: Building

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

bridges between Buddhism and Western psychology. *American Psychologist*, 61, 690.

Walster, E. E. & Berscheid, G. W. W. (1973). "New Directions in Equity Research."

Journal of Personality and Social Psychology. ss. 151-176.

Watson, D., Clark, L. A., Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief

measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1063-1070

Wei, M., Liao, K. Y. H., Ku, T. Y., Shaffer, P. A. (2011). Attachment, Self -

Compassion, Empathy, and Subjective Well-Being among College Students and
Community Adults. *Journal of Personality*, 79, 191-221.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00677.x>

Weiner, I. B. & Hess, A. K. (2006). *The handbook of forensic psychology*. John Wiley
& Sons, Inc.

Weiss, H. M. & Cropanzano, R. (1996). *An affective events approach to job*

satisfaction. In B. M. Staw & L. L. Cummings (Eds.), *Research in organizational
behavior* (Vol. 18, ss. 1-74). Greenwich, CT: JA1 Press.

Weiss, D. J., Dawis, R. V., England, G. W. (1967). Manual for the Minnesota

Satisfaction Questionnaire. *Minnesota Studies in Vocational Rehabilitation*, 22, 120.

WHO - World Health Organization (1948). *Constitution of the World Health*

Organization. Geneva: WHO.

Wine, J. D. & Smye, M. D. (1981). *Social competence*. New York: Guilford Press.

Wright, T. A. & Bonett, D. G. (1997). The role of pleasantness and activation-based

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

well-being in performance prediction. *Journal of Occupational Health Psychology*, 2, 212-219.

Wright, T. A., Bonett, D. G., Sweeney, D. A. (1993). Mental health and work

performance: Results of a longitudinal field study. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 66, 277-284.

Wright, T. A. & Cropanzano, R. (1998). Emotional exhaustion as a predictor of

job performance and voluntary turnover. *Journal of Applied Psychology*, 83, 486-493.

Yener, S. & Çankır, B. (2017). *Psikolojik iyi oluş*. Konya: Çizgi Kitabevi. ss. 225-241.

Zaki, J. & Ochsner, K. N. (2012). The Neuroscience of Empathy: Progress, Pitfalls and

Promise. *Nature Neuroscience*, 15, 675-680. <http://dx.doi.org/10.1038/nn.3085>

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

FİLMOGRAFI

IMDb (2017). Wonder Woman. Erişim Tarihi: 14.01.2019.

Yönetmen:

Patty Jenkins

Yazarlar:

Allan Heinberg, Zack Snyder, Allan Heinberg, Jason Fuchs, William Moulton, Marston,
Harry G. Peter

EKLER
ÖZGEÇMİŞ

GÜL GİZEM SAVAŞAN

Psikolog

Adres: Maltepe, İstanbul

Email: ggsavas@hotmai.com

Mobile: 0544 887 60 35

ÖĞRENİM DURUMU

Üsküdar Üniveritesi, Bağımlılık ve Adli bilimler Enstitüsü, Adli
Psikoloji Yüksek Lisans

Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji
Bölümü,

mezuniyet **Haziran 2016**

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 1 Haziran 1992

Doğum Yeri: Karaman

Uyruk: Türkiye Cumhuriyeti

Sürücü Belgesi: B

Yabancı Dil: İngilizce

DENEYİMLER

NP İstanbul Beyin Hastanesi, Şubat 2015 / Nisan 2016

Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Yaz stajı 2015

Validebağ Mustafa Necati Bey Öğretmenler Huzurevi, Mart 2016

İstanbul Anadolu Adliyesi, Mayıs 2016

BEGELER VE SERTİFİKALAR

MMPI ve WISC-R Uygulayıcı Sertifikası, İstanbul Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

TAT & CAT Uygulayıcı Sertifikası, İstanbul Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

Objektif Testler Uygulayıcı Sertifikası, İstanbul Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

Bender Gestalt Görsel Motor Algılama Testi, Benton Görsel Bellek Testi, Kent EGY, Porteus Labirentleri, Gessel Gelişim Figürleri Testi, Peabody Alıcı Dil Yaşını Ölçme Testi, Frostig Gelişimsel Görsel Algı Testi, SCL-90-R, Kısa Semptom Tarama Envanteri, Catell 2-A Zeka Testi, Metropolitan Okul Olgunluğu Testi, Mini Mental Durum Muayene Testi

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Projektif Testler Uygulayıcı Sertifikası, İstanbul Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

*Lousia Düss Psikanalitik Hikayeler Testi, Beier Cümle Tamamlama Testi, Rotter
Cümle Tamamlama Testi, Goodenough - Harris Bir İnsan Çiz Testi, Kinetik Aile Çizimi Testi,
Ev - Ağaç - İnsan Resim Çizme Testi*

Oyun Terapisi Eğitim Sertifikası, İstanbul Psikoloji Enstitüsü, Eylül 2016

Beypazarı Üniversitesi 4. Psikoloji Günleri Katılım Belgesi, Mayıs 2014

Cem Öğretir ile Etkili İletişim Teknikleri Katılım Belgesi, İletişim Akademisi,
Mayıs 2014

Kişilik Bozuklukları Eğitimi Eğitim Sertifikası, Kim Psikoloji, Haziran 2015

Çözüm Odaklı Terapi Uygulayıcı Sertifikası, Bilgelik Enstitüsü, Şubat 2016

BİLGİSAYAR DENEYİMLERİ

MS Office, Windows

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

BÖLÜM I

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Medeni Durumunuz

Evli Bekar

3. Yaşınız....

4. Eğitim durumunuz hangisidir?

Lisans Lisansüstü Doktora

5. Adli Psikoloji Alanında;

Çalışıyorum Çalışmıyorum

6. Kaç yıldır bu meslekte çalışıyorsunuz...

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

BÖLÜM II

Aşağıda bireylerin işleriyle ilgili tutumlarını yansıtan ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadenin örneklemediği durumu ne sıklıkla yaşadığınızı uygun aralığı yanına yazarak belirtiniz.

Kesinlikle Katılmıyorum   Kısmen Katılmıyorum   Kararsızım   Kısmen Katılıyorum   Kesinlikle Katılıyorum

	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Birisi, benimle sohbet etmek isterse rahatlıkla sohbe başlarım					
2. Diğer insanlarla ilgilenmekten gerçekten keyif alırım					
3. Sosyal ortamda, ne yapacağımı bulmakta zorlanırım					
4. Bir gurup içerisinde tuhaf ya da rahatsız hissedenden birisini anında fark ederim					
5. Diğer insanlar, onların duygularını ve ne düşündüklerini anlama konusunda iyi olduğumu söylerler					
6. Haber programlarında acı çeken insanları görürsem üzülürüm					
7. Çok anlayışlı biri olduğumu söyledikleri için arkadaşlarım genellikle bana sorunlarından bahseder					
8. Birinin benim ortamda bulunmamdan rahatsız olduğunu, karşımdaki söylemese dahi hissedebilirim					
9. Başkasının nasıl hissettiğine hızlıca dikkatimi verebilirim					
10. Başka birisinin ne hakkında konuşmak istediğini kolaylıkla kavrarım					
11. Birinin gerçek duygularını gizlediğini söyleyebilirim					
12. Birinin ne yapacağını önceden kestirmekte iyiyimdir					
13. Sosyal ortamları, kafa karıştırıcı bulmam					

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

BÖLÜM III

Aşağıda katılıp ya da katılmayacağınız 8 ifade vardır. 1 –7 arasındaki derecelendirmeyi kullanarak, her bir madde için uygun olan cevabınızı belirtiniz

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz katılmıyorum	Kararsızım	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

1. Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum	1	2	3	4	5	6	7
2. Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir	1	2	3	4	5	6	7
3. Günlük aktivitelerime bağlı ve ilgiliyim	1	2	3	4	5	6	7
4. Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum	1	2	3	4	5	6	7
5. Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim	1	2	3	4	5	6	7
6. Ben iyi bir insanım ve iyi bir hayat yaşıyorum	1	2	3	4	5	6	7
7. Geleceğim hakkında iyimserim	1	2	3	4	5	6	7
8. İnsanlar bana saygı duyar	1	2	3	4	5	6	7

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aşağıda işinizin çeşitli yönleri ile ilgili cümleler bulunmaktadır. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz. Düşünmeden ne derece memnun olduğunuzu "Çok memnunumdan "Hiç memnun değilim" e uzanan aralıklar üzerinde size uygun olan seçeneğe X işareti koyarak belirtiniz.

	Çok Memnunum	Memnunum	Kararsızım	Memnun değilim	Hiç Memnun değilim
1. Beni her zaman meşgul etmesi bakımından					
2. Bağımsız çalışma imkânı olmasından					
3. Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansının olmasından					
4. Toplumda "saygın bir kişi" olma şansını bana vermesi bakımından					
5. Yöneticimin emrindeki kişileri iyi yönetmesi açısından					
6. Yöneticimin karar verme yeteneği bakımından					
7. Vicdani bir sorumluluk taşıma şansını bana vermesinden					
8. Bana garantili bir gelecek sağlaması yönünden					
9. Başkaları için bir şeyler yapabildiğimi hissetmem açısından					
10. Kişileri yönlendirmek için fırsat verdiğinden					
11. Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme şansının olmasından					
12. İşimle ilgili alınan kararların uygulamaya konması bakımından					
13. Yaptığım iş karşılığında aldığım ücret bakımından					
14. Terfi imkânının olması yönünden.					
15. Kendi fikir ve kanaatlerimi rahatça kullanma serbestliğini vermesi açısından					
16. Mesleğimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme serbestliğini vermesi bakımından					
17. Çalışma şartları bakımından					
18. Çalışma arkadaşlarının birbiri ile anlaşmasından					
19. Yaptığım işte takdir edilmem açısından					
20. Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissinden					

**GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞVURU KONTROL LİSTESİ*****

1. BAŞVURU DİLEKÇESİ (imzalı)	☒
2. BAŞVURU FORMU (A-F)- (Tam eksiksiz doldurulmuş)	☒
3. İLGİLİ ENSTİTÜDEN ÖĞRENCİ OLDUĞUNUZA DAİR ONAY YAZISI (araştırma tez ise)	☒
4. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU (çalışma için özel hazırlanmış olmalı)	☒
5. KULLANILAN ANKET VB. FORMLAR (Tüm formlar eklenmelidir)	☒
6. MATERYAL ALIMI ONAM FORMU (gerekli ise)	☐
7. BAŞVURU ÜCRETİNİN DEKONTU (kurum dışından başvuru ise)	☐
8. KURUM İZİN BELGESİ ** (Araştırmanın yapılacağı kurumdaki onay yazısı)	☒
9. HELSİNKİ BİLDİRGESİ (her sayfası tüm araştırmacılar tarafından imzalı) http://www.tb.org.tr/images/stories/file/2013/helsinki.pdf	☒
10. ÖZGEÇMİŞLER (tüm araştırmacıların özgeçmiş)	☒
11. BÜTÇE YAZISI (bütçe var ise belirtilmeli)	☐
12. İYİ KLİNİK UYGULAMALAR (IKU) FORMU (tüm araştırmacılar tarafından imzalı)	☒
13. KONU İLGİLİ 3 ADET YAYIN (Tam metin halinde yayımlanmış makale)	☒

* Başvurular elden teslim edilmek zorundadır.

** Gerekli olduğu durumlarda etik kurul başkanlığı tarafından araştırmanın yapılacağı kuruluştan onay alınabilmesi için ön-yazı yazılabilir.

*** İlgili kutucukları çarpı ile işaretleyiniz.

**Kontrol listesi eksik olan araştırmalar değerlendirmeye alınmayacaktır.
Tüm evrakları eksiksiz teslim ettiğimi taahhüt ederim.**

Araştırmacı: Gül Gizem SAVAŞAN

Doç. Dr. Gökben HIZLI SAYAR

imza:

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

BAŞVURU DİLEKÇESİ

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN (KLİNİK VE İNSAN ÜZERİNDE YAPILAN)
ARAŞTIRMALAR DEĞERLENDİRME KURULU

"Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı araştırmamızın kurulunuz tarafından incelenmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Sorumlu Araştırmacı: Feride Gökben HIZLI SAYAR

Unvanı Adı Soyadı: Doç. Dr. Feride Gökben HIZLI SAYAR

Tarih ve İmza: 30.12.2019

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

E. TAAHHÜTNAME

- Bu projenin kurulunuza sunduğumuz hali ile daha önce başka bir etik kurula sunulmadığını
- Başvuru dosyasında yer alan bilgilerin doğru olduğunu,
- Araştırmanın protokole, ilgili mevzuata, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul Yönergesine, güncel Helsinki Bildirgesi ve İyi Klinik Uygulamaları ilkelerine uygun olarak gerçekleştirileceğini,
- Araştırmanın Etik Kurul tarafından onaylandığı tarihten itibaren 6 (altı) ay içinde başlatılmadığı veya araştırmadan vazgeçildiği durumda, konu ile ilgili olarak kurulunuza bilgilendireceğimizi
- Araştırma ekibinde ortaya çıkacak değişikliklerde ve araştırma protokolünde amaç, yöntem vb gibi husulardaki değişikliklerde, sözkonusu değişikliğin gerçekleştirilmesinden önce durumu kurulunuza bildireceğimizi
- Araştırma tamamlandığında "araştırma sonuç raporunu" ve makale olarak yayımlandığında, makalenin tam metin bir kopyasını Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul 'na sunacağımızı
- Araştırma kapsamında yapılacak test, laboratuvar tetkikleri, hekim muayenesi, kimyasal madde ve tıbbi cihazların kullanım vb rutin dışı hiç bir işlem bedelli kamuya ait fon ve bütçelerden veya özel sağlık sigortalarından karşılanmayacağını veya kişiye ödetilmeyeceğini, söz konusu bedellerin projeyi destekleyen kişi veya kuruluş tarafından ödeneceğini taahhüt ederiz.

Aşağıdaki bölüm el yazısı ile doldurulacaktır.

Aşağıdaki sıralama, yayın aşamasındaki Yazar sıralaması konusunda bağlayıcı değildir.

Tarih : 31 Aralık 2019

1. Adı soyadı : Gül Gizem SAVAŞAN

İmza :

2. Adı soyadı : Doç. Dr. Feride Gökben HIZLI
SAYAR

İmza :

3. Adı soyadı :

İmza :

4. Adı soyadı :

İmza :

5. Adı soyadı :

İmza :

6. Adı soyadı :

İmza :

7. Adı soyadı :

İmza :

8. Adı soyadı :

İmza :

9. Adı soyadı :

İmza :

10. Adı soyadı :

İmza :

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

T.C. ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ KURUMUNA;

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün yüksek lisans tezini olarak belirlenen "Adli Psikoloji Alanında Çalışan/Çalışmayan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli çalışmanın Online Anketler kurumunda yapılması planlanmaktadır. Araştırmanın kurumunuzda yapılmasına sorumlu birim açısından bir sakınca bulunup bulunmadığının tarafınızca değerlendirilmesini arz ederim.

31/12/2019

Tez danışmanı: Doç. Dr. Feride Gökben HIZLI SAYAR

Yüksek Lisans Öğrencisi: Gül Gizem SAVAŞAN

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Dünya Tabipleri Birliği Helsinki Bildirgesi

İnsanlar Üzerinde Yapılan Tıbbi Araştırmalarla İlgili Etik İlkeleri¹

Haziran 1964'te Helsinki'de yapılan 18. DTB Genel Kurulunda kabul edilmiş ve daha sonra üzerinde aşağıda belirtilen Genel Kurullarda değişiklik yapılmıştır:

- 29. DTB Genel Kurulu, Tokyo, Japonya, Ekim 1975*
- 35. DTB Genel Kurulu, Venedik, İtalya, Ekim 1983*
- 41. DTB Genel Kurulu, Hong Kong, Eylül 1989*
- 48. DTB Genel Kurulu, Somerset West, Güney Afrika Cumhuriyeti, Ekim 1996*
- 52. DTB Genel Kurulu, Edinburg, İskoçya, Ekim 2000*
- 53. DTB Genel Kurulu, Washington DC, ABD, Ekim 2002 (Açıklama notu ekli olarak)*
- 55. DTB Genel Kurulu, Tokyo, Japonya, Ekim 2004 (Açıklama notu ekli olarak)*
- 59. DTB Genel Kurulu, Seul, Kore Cumhuriyeti, Ekim 2008*
- 64. DTB Genel Kurulu, Fortaleza, Brezilya, Ekim 2013*

Giris

1. Dünya Tabipleri Birliği (DTB) Helsinki Bildirgesi'ni, tanımlanabilir insan materyali ve verileri de dahil olmak üzere, insanlar üzerindeki tıbbi araştırmalarla ilgili etik ilkelere yer veren bir açıklama olarak hazırlamıştır.

Bildirge bir bütün olarak okunup kavranmalı, içerdiği her paragraf ilgili diğer tüm paragraflarla birlikte düşünülerek uygulanmalıdır.

2. Bildirge, DTB'nin göreviyle tutarlı olarak en başta hekimlere yöneliktir. Ancak DTB, insanların söz konusu olduğu tıbbi araştırmalarda yer alan başkalarını da bu ilkeleri benimsemeye teşvik etmektedir.

Genel İlkeler

3. DTB Cenevre Bildirgesi hekimini "Hastamın sağlığı birinci önceliğim olacaktır" sözüyle, Uluslararası Tıp Etiği Kuralları ise "Bir hekim sağlık hizmetini, hastası için en iyiyi gözeterek sunacaktır" ifadesiyle bağlamaktadır.

4. Tıbbi araştırmada yer alanlar dahil, hastaların sağlığının, esenliğinin ve haddarının gözetilmesi ve güvence altına alınması hekimin görevidir. Hekimin bilgisi ve vicdanı bu görevin yerine getirilmesine adanmış olmalıdır.

5. Tıpta ilerleme, sonuçta insanlar üzerinde yapılan çalışmalarını da içeren araştırmalara bağlıdır.

6. İnsanlar üzerinde yapılan tıbbi araştırmaların başlıca amacı, hastalıkların nedenlerini, gelişimini ve etkilerini anlamak; önlemeye, tanıya ve tedaviye yönelik girişimleri (yöntemleri, işlemleri ve uygulamaları) geliştirmektir. Geçerliliği en fazla kanıtlanmış girişimlerin bile

¹ Bu çeviri; Türk Tabipleri Birliği'nin, Tıp Etiği ve klinik araştırmalar alanlarında uzmanlarca gözden geçirilerek hazırlanmıştır. / 18 Aralık 2013

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

2

güvenlilik, etkililik, etkinlik, erişilebilirlik ve niteliklilik açısından sürekli olarak değerlendirilmesi gerekir.

7. Tıbbi araştırmalar, üzerinde araştırma yapılan tüm insanlara saygıyı gözeten, sağlıklarını ve haklarını koruyan etik standartlarına tabidir.

8. Tıbbi araştırmanın birincil amacı yeni bilgi üretmek iken, bu amaç hiçbir zaman araştırmaya katılan insanların bireysel haklarından ve yararlarından üstün tutulamaz.

9. Üzerinde araştırma yapılan kişilerin yaşamını, sağlığını, onurunu, kişilik bütünlüğünü, kendi kararını verme hakkını, özel yaşamını ve kişisel bilgilerinin gizliliğini korumak, tıbbi araştırmalarda yer alan hekimlerin görevidir. Üzerlerinde araştırma yapılan kişilerin korunması yükümlülüğü her zaman hekime ve diğer sağlık çalışanlarına ait olmalı, kendileri buna onam vermiş olsalar bile bu yükümlülük asla üzerlerinde araştırma yapılan kişilere bırakılmamalıdır.

10. Hekimler, kendi ülkelerinde insanların kullanıldığı araştırmalar için geçerli etik, hukuksal ve düzenleyici normlar ve standartların yanı sıra, ilgili uluslararası norm ve standartları da dikkate almalıdır. Herhangi bir ulusal ya da uluslararası etik, hukuksal ya da idari gereklilik, araştırmalarda kullanılan insanlara bu bildirge ile sağlanan koruyucu önlemleri zayıflatmamalı ya da ortadan kaldırmamalıdır.

11. Tıbbi araştırmalar, çevreye verilebilecek olası zararı en aza indirecek şekilde yürütülmelidir.

12. İnsanların kullanıldığı tıbbi araştırmalar, yalnızca etik ve bilim açısından yeterli eğitime, yetişmişliğe ve niteliklere sahip kişilerce yapılmalıdır. Hastalar ya da sağlık gönüllüleri üzerinde yapılacak araştırmalar, yetkin ve gerekli niteliklere sahip bir hekimin ya da sağlık çalışanının denetiminde gerçekleştirilmelidir.

13. Tıbbi araştırmalarda yeterince temsil edilmeyen gruplara araştırmalara katılım için gerekli erişim olanağı sağlanmalıdır.

14. Tıbbi araştırma ile sağlık hizmetini birlikte yürüten hekimler, bunun ancak koruyucu, tanı koydurucu ya da tedavi edici yönden değerli olabileceği durumlarda ve araştırma kapsamına alınan hastaların sağlığının bu durumdan olumsuz etkilenmeyeceği konusunda makul gerekçelere sahip olmaları halinde hastalarını araştırmalarına dahil etmelidirler.

15. Bir araştırmada yer almaları nedeniyle zarar gören kişilere uygun tazminat ve tedavi sağlanması güvence altına alınmalıdır.

Riskler, Yükler ve Yararlar

16. Tıbbi uygulamalarda ve tıbbi araştırmalarda, girişimlerin çoğu risk ve yük taşır.

İnsanlar üzerindeki tıbbi araştırmalar, ancak, amacın taşıdığı önem, üzerinde araştırma yapılan kişilerin maruz kalacakları risklere ve üstlenecekleri yüklerle ağır bastığında yapılmalıdır.

17. İnsanlar üzerinde yapılan tüm tıbbi araştırmalar öncesinde, araştırmada yer alacak kişilere ve gruplara yönelik öngörülebilir riskler ve yükler titizlikle değerlendirilmeli; bu riskler ve yükler, söz konusu kişilerin ve araştırma konusu olan hastalık ya da etmeden etkilenen diğer birey veya grupların araştırmadan sağlayabilecekleri yararlarla karşılaştırılarak karar verilmelidir.

Riskleri en düşük düzeyde tutacak önlemler alınmalıdır. Riskler, araştırmacı tarafından sürekli olarak izlenmeli, değerlendirilmeli ve kayıt altına alınmalıdır.

18. Hekimler, risklerin yeterince değerlendirildiğine ve bunların tatmin edici biçimde yönetilebileceğine kani olmadıkları sürece insanlar üzerinde yapılan araştırmalarda yer almamalıdır.

Risklerin potansiyel yararları ağır bastığının görüldüğü durumlarda ya da kesin sonuçlara ilişkin yeterli kanıtlar elde edildiğinde, hekimler çalışmaya devam etme, çalışmayı değiştirme ya da hemen durdurma seçeneklerini değerlendirmelidir.

Savunmasız Gruplar ve Kişiler

19. Kimi gruplar ve kişiler özellikle savunmasız durumdadır ve bu grup ve kişilerin araştırmacılarca istismar edilme ya da ek zarar görme olasılıkları daha fazla olabilir.

Savunmasız durumda bulunan tüm grup ve bireylere özel koruma sağlanmalıdır.

20. Savunmasız durumdaki bir grupla yapılacak tıbbi araştırma, ancak araştırmanın bu grubun sağlık gereksinimlerine ya da önceliklerine karşılık geleceği ve araştırmanın bu konumda olmayan başka bir grupla yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda haklı çıkarılabilir. Ek olarak, söz konusu grup araştırmadan elde edilen bilgilerden, uygulamalardan ya da girişimlerden yararlanabilmelidir.

Bilimsel Gereklilikler ve Araştırma Protokolleri

21. İnsanlar üzerinde yapılan tıbbi araştırmalar genel olarak kabul edilen bilimsel ilkelere uygun olmalı; eksiksiz bir bilimsel literatür bilgisine, ilgili diğer bilgi kaynaklarına, yeterli laboratuvar olanaklarına ve ilişkili ise hayvan deneylerine dayanmalıdır. Araştırmada kullanılan hayvanların iyilik halinin sağlanması özen gösterilmelidir.

22. İnsanları da kapsayan her araştırmanın tasarımı ve uygulanması, araştırma protokolünde açık olarak belirtilmeli ve değerlendirilmelidir.

Hazırlanan protokolde, araştırmanın etik boyutlarıyla ilgili bir açıklama yer almalı ve bu Bildirge'de yer alan ilkelerin nasıl gözetildiği belirtilmelidir. Protokolde; sağlanan finansman, destekleyiciler, kurumsal bağlantılar, potansiyel çıkar çatışmaları, üzerinde araştırma yapılacak kişilere sağlanan özendiriciler ve araştırmaya katılmaları nedeniyle zarara uğrayan kişilerin tedavisi ve/veya tazmini ile ilgili bilgiler yer almalıdır.

Klinik denemeler söz konusu olduğunda protokol ayrıca, deneme sonrası sağlanacak olanaklarla ilgili uygun düzenlemeleri de tanımlamalıdır.

Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri İle Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İYİ KLİNİK UYGULAMALAR TAAHHÜTNAMESİ

Tarih: 30.12.2019

Çalışmanın Adı: "Adli Psikoloji Alanında Çalışan Psikologların Psikolojik İyi Oluş
Düzeyleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"

T.C. Sağlık Bakanlığı'nca Nisan 2013 tarihinde yürürlüğe konulan İyi Klinik Uygulamaları (İKU)
Kılavuzu'nu okudum, Yukarıda adı geçen çalışmanın bu kılavuz prensiplerine uygun
yapılacağını taahhüt ederim.

Sıra	Adı Soyadı	Unvanı	Tarih	İmza
1.	Feride Gökben HIZLI SAYAR	Doç. Dr.	30.12.2019	
2.	Gül Gizem SAVAŞAN	Psikolog	30.12.2019	